



Euroopa Liit  
Euroopa Sotsiaalfond



Eesti  
tuleviku heaks

# Maksejõuetusõiguse revisjon

PANKROTIVARA MÜÜK, VÄLJAMAKSED PANKROTIVARAST,  
PANKROTIMENETLUSE LÕPPEMINE JA TAGAJÄRJED

MERIKE VARUSK

## Sisukord

|   |    |
|---|----|
| Sissejuhatus .....  | 3  |
| 1. Pankrotivara müük .....                                    | 7  |
| 2. Väljamaksud pankrotivarast .....                           | 20 |
| 3. Pankrotimenetluse lõppemine ja lõpetamise tagajärjed ..... | 30 |
| 4. Infotehnoloogilised lahendused .....                       | 34 |
| 5. Küsimused teistele töögrupi liikmetele .....               | 40 |
| Kokkuvõte .....   | 43 |

## SISSEJUHATUS

UNCITRAL ettepanekute kohaselt on maksejõuetusõiguse üheks eesmärgiks maksejõuetuse probleemi kiire, korrakohane ja tõhus lahendamine võimalikult väikeste kuludega<sup>1</sup>.

Euroopa Liidu piiriülese maksejõuetusmenetluse põhimõtete kohaselt tuleks edendada rahvusvahelist koostööd maksejõuetuse valdkonnas, saavutades seega suurema ja õigeaegse koostöö riikide vahel rahvusvahelise äriorganisatsioonide ümberkorraldamisel<sup>2</sup>. Seega on seadusemuudatus vajalik ka maksejõuetuse valdkonnas rahvusvahelise koostöö edendamisel. Arutatud on ka Põhjamaade-Balti maksejõuetuse võrgustiku loomist<sup>3</sup>.

Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) on oma raportis „Orderly & Effective Insolvency Procedures“ märkinud, et ilma tõhusate menetlusteta, mida rakendatakse prognoositaval viisil, ei pruugi olla võimalik võlausaldajate nõuete rahuldamine, mis omakorda võib negatiivselt mõjutada krediidi edaspidist kättesaadavust. Ilma nõuetekohase menetluseta ei pruugi võlgnike (ja nende töötajate) õigused olla piisavalt kaitstud ja erinevaid võlausaldajaid ei saa õiglaselt kohelda<sup>4</sup>. Seega on oluline, et ka Eesti maksejõuetusmenetlus oleks efektiivne ja täidaks oma eesmärgi menetluse kiirel ja tõhusal lahendamisel. Tõhusa maksejõuetusmenetluse väljatöötamine on vajalik ka võlgniku edaspidise käekäigu huvides. Pankroti mõju, eelkõige sotsiaalne häbimärgistus, õiguslikud tagajärjed ja võlgade tasumata jätmise suutmatus on oluliseks takistuseks neile ettevõtjatele, kes soovivad alustada uue äritegevusega või soovivad saada teist võimalust, isegi juhul, kui tõendite kohaselt oleks neil teisel korral rohkem õnne.

---

<sup>1</sup> United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) maksejõuetusõiguse õigusloome juhised, p 8, lk 12.

<sup>2</sup> Printsiibid „EU Cross-Border Insolvency Court-to-Court Cooperation Principles“

<sup>3</sup> Kavand „Nordic-Baltic Recommendations on Insolvency Law“ (Põhjamaade-Balti maksejõuetuse võrgustik koost) (2015).

<sup>4</sup> Rahvusvahelise Valuutafondi (International Monetary Fund (IMF)) raport „Orderly & Effective Insolvency Procedures“.

Seetõttu tuleks tarvitusele võtta meetmeid pankroti negatiivsete mõjude vähendamiseks<sup>5</sup>. Seega on tõhusa maksejõuetusmenetluse väljatöötamine nii võlgniku kui võlausaldajate huvides. Käesoleval ajal paistab Eesti silma pikkade pankrotimenetluse kestusega EL riikide seas.

Üldlevinud on arusaam, et Eesti maksejõuetusmenetlused kestavad liiga kaua, võlausaldajate nõuded rahuldatakse väheses ulatuses ning menetlused on kulukad<sup>6</sup>. Probleemiks on ka see, et juriidilise isiku suhtes esitatud pankrotiavalduste läbivaatamise menetlustest on 58% lõppenud raugemisega pankrotti välja kuulutamata ning 35% juhtudel on jõutud jaotissetpanekuni ja 6% juhtudest on pankrot raugenud peale pankroti väljakuulutamist. Aktsiaseltside puhul lõpeb esmase raugemisega suhteliselt vähem pankrotijuhtumitest kui teiste juriidiliste isikute puhul. Seda asjaolu selgitab arvatavalt aktsiaseltside suurem nõutava aktsiakapitali ja kohustusliku reservkapitali tase. Füüsiliste isikute pankrottidest lõppes aastatel 2004-2012 31% raugemisega pankrotti välja kuulutamata ning 60% juhtudel on jõutud jaotissetpanekuni<sup>6</sup>. Seda, et praegune süsteem on ebaefektiivne, näitab ka fakt, et alates 2000. aastate keskpaigast on Eestis tendents, mille kohaselt on pankrotimenetluse raugemised pankroti väljakuulutamise võrreldes selges ülekaalus<sup>7</sup>.

Eeltoodud põhjustel on Euroopa Sotsiaalfondist ja Rahandusministeeriumi eelarvest rahastatava ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 prioriteetse suuna 12 „Haldusvõimekus“ meetme 12.2 „Poliitikakujundamise kvaliteedi arendamine“ projekti 2014-2020.12.02.006.01.15-0007 „Õiguse revisjon“ ja poolte vahel 29.06.2016 sõlmitud koostöölepingu nr 7-13/5087 raames sõlmitud töövõtulepingu objektiks on maksejõuetusõiguse revisjoniga seotud analüüsi teostamine. Revisjoni lähteülesande projekti alusel on käesolevas analüüs-kontseptsiooni analüüsivaldkonnas IV käsitletavateks teemadeks pankrotivara müük, väljamaksed pankrotivarast ja pankrotimenetluse lõppemine ning tagajärjed.

---

<sup>5</sup> Komisjoni 12.03.2014 soovitus äritegevuse ebaõnnestumist ja maksejõuetust käsitleva uue lähenemisviisi kohta C(2014) 1500 final.

<sup>6</sup> Maksejõuetuse menetlemise tõhususe uuring (uuringu tellija: Riigikantselei, tarkade otsuste fond; uuringu partner: Justiitsministeerium; uuringu teostaja AS PricewaterhouseCoopers Advisors. 19 märts 2013, lk 2-4.

<sup>7</sup> O. Lukason. [Maksujõuetuse põhjuste analüüs](#). Kokkuvõtte olulisematest uurimistulemustest. – Tarkade otsuste fondi uuring (2010) tellija Justiitsministeerium, lk 16.

Vastavalt Euroopa Sotsiaalfondist ja Rahandusministeeriumi eelarvest rahastatava ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 prioriteetse suuna 12 „Haldusvõimekus“ meetme 12.2 „Poliitikakujundamise kvaliteedi arendamine“ projekti 2014-2020.12.02.006.01.15-0007 „Õiguse revisjon“ ja poolte vahel 29.06.2016 sõlmitud koostöölepingu nr 7-13/5087 raames sõlmitud töövõtulepingule on analüüs-kontseptsiooni teema „Pankotivara müük“ analüüsimisel pööratud mh tähelepanu küsimustele seoses pankrotivara müügi korraga, maksejõuetusmenetluse normide suhestumisele täitemenetlusega, pankrotiseaduse erisuste põhjendatusele ja võimalusele vara müügi korda lihtsustada, vara müügile seatud tähtaegadega, kulude kandmisega, vara väärtuse hindamise ja vaidlustamisega ning servituutide püsima jäämisega kinnisasja sundmüügi korral pankrotimenetluses. Samuti on analüüsitud pankrotivara maksuõiguslikke aspekte, mh kes ja millise vara arvelt peab tasuma pankrotivara võõrandamisega seotud maksud.

Analüüs-kontseptsiooni teema „Väljamaksed pankrotivarast“ analüüsimisel on tähelepanu pööratud mh küsimustele, milline osatähtsus peaks olema jaotusettepanekul ning kas ja kuidas tuleks piirata jaotusettepaneku üle peetavaid vaidlusi, millised võiks olla jaotusettepaneku kinnitamise korra lihtsustamise viisid, kas oleks vajalik jaotusettepanekute kvaliteedi ühtlustamine ning kuidas seda teha tuleks; kas senine pankrotivarast väljamaksete ja nõuete rahuldamisjärkude süsteem on asjakohane, tagab tõhusa, kiire ja optimaalsete kuludega pankrotimenetluse läbiviimise ja tasakaalustatult isikute huvide kaitse ning vastab praktika vajadustele, kes, millistel tingimustel ja mille arvelt menetluskulud kandma peab, kas ja kui siis mil määral tuleks eesõigusnõuete regulatsiooni täpsustada, et ühtlustada praktikat ja anda õiguse rakendajale selged süstemaatilistelt läbimõeldud reeglid, millest lähtuda.

Analüüs-kontseptsiooni teema „Pankorimenetluse lõppemine ja tagajärjed“ analüüsimisel on pööratud tähelepanu muu hulgas küsimustele, milline võiks olla regulatsioon, mis tagaks pandiga tagatud nõudega ja teiste võlausaldajate huvide tasakaalustatud kaitse ja võlgniku huvide kaitse pankrotimenetlust venitamata. Samuti on analüüsitud jaotusettepaneku ja lõpparuande vaidlustamise võimalusi ja tähtaegu ning vaidlustamise tagajärgi. Lisaks on analüüsitud süsteemselt pankrotimenetluse lõppemise tagajärgede mõju nõuetele ning kas täpsustamist võib vajada pankrotimenetluse lõpetamise määruse toime ning lõpetamise tagajärjed nõuete osas, millele võlgnik on esitanud vastuväite, mis jäid tunnustamata või mida pankrotimenetluses tunnustati, kuid mis jäid rahuldamata.

Lisaks eelpooltoodud ja muudele lähteülesandes sisalduvatele küsimustele on analüüsitud praktikas üleskerkinud olulisi probleeme ja teeb nende lahendamiseks ettepanekuid kehtiva pankrotiseaduse muutmiseks.

Samuti on antud hinnang, kas IT-lahenduste kasutamine on võimalik ja kas need võiksid aidata kaasa menetluse kiirendamisele ja tõhustamisele või kuidas olemasolevaid süsteeme parendada või tõhustada, muu hulgas on analüüsitud järgmisi küsimusi:

- 1) milliseid e-lahendusi tuleks rakendada pankrotimenetluse läbiviimisel, et tagada senisest efektiivsem infovahetus, menetluse läbipaistvus ning tagada menetlusosalistele parem ülevaade menetlusega seonduvast;
- 2) kas ja kui siis milline on vajadus füüsiliste isikute maksejõuetusmenetluste kohta informatsiooni saada, kas teavet tuleks kajastada elektroonilises registris ning milliseid olemasolevaid lahendusi kasutada, kas on vaja teha täiendusi või muudatusi, kas on olemas vajalikud liidestused ning milliseid IT-arendusi või muudatusi on vajalik teha, et tagada tõhus andmevahetus. Sealjuures tuleb analüüsida, kas andmekoosseisu tuleks täiendada, kuidas on tagatud üksikisikutega seotud teabe piisav kaitse, millised piirangud on vajalikud ning milliste eelduste täitmisel peaks olema isikutele lubatud üksikisikutega seonduvate andmetega tutvuda;
- 3) kuidas vastavaid IT-lahendusi finantseeritakse.

Vastavalt revisjoni lähteülesande projektile on revisjon vajalik peamiselt seetõttu, et vaatamata eelnevatele seadusemuudatustele ei ole maksejõuetusmenetlus tõhus<sup>8</sup>. Oluliseks indikaatoriks maksejõuetusõiguse süsteemi hindamiseks on Eesti positsioon *Doing Business* edetabelis<sup>9</sup>, mis koondab riikide edastatud tagasiside pinnalt hinnangut 189 majanduse suhtes. *Doing Business* edetabeli kohaselt on kõige probleemsem võlausaldajate ja pandipidajate nõuete rahuldamise madal protsent maksejõuetusmenetluse lõppemisel, arvestades menetluskulusid, menetlusele kulunud aega ning seda, kas ühing võõrandatakse toimiva ettevõtteks või võõrandatakse ühingu

---

<sup>8</sup> Maksejõuetusmenetluse revisjoni lähteülesande (revisjon), Justiitsministeerium, lk 15.

<sup>9</sup> Maailmapanga äriedetabel „Doing Business 2016.

vara tükkaaval. Eraldi võib välja tuua, et menetluse kiiruse osas on Eesti keskmiselt kolme aastase menetluse pikkusega 127. kohal<sup>10</sup>.

---

<sup>10</sup> Maksejõuetusmenetluse revisjoni lähteülesande projekt (revisjon, Justiitsministeerium, lk 16.

## 1. Pankrotivara müük

Vastavalt antud ülesannetele tuli analüüs-kontseptsiooni koostamisel teema „**Pankotivara müük**“ analüüsimisel pöörata mh tähelepanu küsimustele seoses pankrotivara müügi korraga, maksejõuetusmenetluse normide suhestumisele täitemenetlusega, pankrotiseaduse erisuste põhjendatusele ja võimalusele vara müügi korda lihtsustada, vara müügile seatud tähtaegadega, kulude kandmisega, vara väärtuse hindamise ja vaidlustamisega ning servituutide püsima jäämisega kinnisasja sundmüügi korral pankrotimenetluses. Terviklikku ja süsteemset analüüsi vajab pankrotivara maksuõiguslikud aspektid, mh kes ja millise vara arvelt peab tasuma pankrotivara võõrandamisega seotud maksud.

Pankrotivara müüki reguleerib pankrotiseaduse 8. peatükk. PankrS § 133 kohaselt võib pankrotihaldur alustada pankrotivara müüki pärast võlausaldajate esimest üldkoosolekut, v.a juhul, kui võlausaldajad ei ole sellel koosolekul otsustanud teisiti või enne ringkonnakohtule esitatud määruskaebuse läbivaatamiste juhul, kui võlgnik on pankrotimääruse peale edasi kaevanud ja ei nõustu pankrotivara müügiga. Nimetatud piirangut ei kohaldata kiiresti rikneva või sellise vara müügil, mille väärtus kiiresti langeb või mille hoidmine või säilitamine on ülemäära kulukas. PankrS § 133 lg 4 kohaselt eelnimetatud korda ei kohaldata juhul, kui võlgniku ettevõtte tegevust jätkatakse ja see takistab ettevõtte tegevuse jätkamist. Ka kompromisettepaneku tegemise korral ei või vara müüa enne kompromissi tegemist, kui võlausaldajate üldkoosolek ei ole otsustanud, et vara võib müüa, vaatamata kompromisettepanekule (PankrS § 134 lg 1).

Ka Saksa pankrotiseaduse kohaselt on pankrotihalduril enne esimest üldkoosolekut pankrotivara realiseerimise keeld, kuid võlausaldajate esimese üldkoosoleku järgselt on ta kohustatud alustama pankrotivara realiseerimisega, v.a juhul, kui võlausaldajate koosolek on teisiti otsustanud. Pankrotihalduril on endal õigus valida viis, kuidas pankrotivara võõrandada.<sup>11</sup>

---

<sup>11</sup> Dr Dirk Andres, Dr Rolf Leithaus, Michael Sahl, Insolvenzordnung (InsO) Kommentar, 3. Auflage, 2014, Kirjastus C.H.Beck, § 158 kommentaar, ääremärkus nr 3, 4.



Maksejõuetusrevisjoni ülesandeks oli muu hulgas analüüsida maksejõuetusmenetluse normide suhestumist täitemenetlusega. Keskendudes pankrotivõlgniku positsioonile, leiab analüüsi autor, et pankrotivõlgniku huvide parema kaitse tagab pankrotimenetlus läbi selle, et võlgniku täitmata kohustustega ja vara realiseerimisega tegeleb üks pankrotihaldur erinevalt täitemenetlusest, kus iga nõude sissenõudmiseks alustatakse eraldi täitemenetlust ning võlausaldajate huvide kollegiaalne kaitse puudub. Samuti puudub võlgnikul täitemenetluses PankrS § 35 lg 1 p 6 tulenev võimalus, mille kohaselt lõpetatakse pankroti väljakuulutamisel intressi ja viivise arvestamine võlgniku vastu suunatud nõuetelt. Täitemenetluse käigus nimetatud võimalus ei kohaldu ja pikaajaline täitemenetlus kasvatab võlgniku kohustusi täiendavalt. Samuti puudub pankrotivõlgniku täitemenetluses kohustustest vabastamise menetluse läbimise võimalus ja sellega kaasnev kohustustest vabanemise võimalus. Samuti puudub võlgniku täitemenetluses võimalus pakkuda võlausaldajatele kompromissi, millise võimaluse tagab pankrotiseadus.

Võlausaldajate rahulolematuse pankrotimenetlusega tuleneb tihti asjaolust, et pankrotimenetluses on nõuete rahuldamiseks kuluv aeg pikem kui see on täitemenetluses. Nimetatud asjaolu analüüsitakse käesolevas töös edaspidi.

PankrS § 135 lg 1 kohaselt müüb pankrotihaldur pankrotivara täitemenetluses sätestatud korras. Täitemenetluse seadustiku (TMS) § 158 reguleerib kinnisasja enampakkumisel püsima jäävaid õiguseid. Nii jäävad TMS § 158 lg 1 kohaselt kinnisasja võõrandamisel enampakkumisel püsima sissenõudja nõude või selle tagatiseks oleva õiguse järjekohast eespool ja samal järjekohal olevad kinnistusraamatust nähtavad õigused. TMS § 158 lg 3 kohaselt lõpevad nõudest järjekohas tagapool olevad õigused pakkumise parimaks tunnistamisega. Lõppenuks loetakse ka kinnistusraamatusse kantud, sissenõudjale kuuluv õigus, millest tuleneva nõude rahuldamiseks sissenõue pöörati. TMS § 158 lg 4 kohaselt ei lõpe enampakkumisel servituudist tulenevad õigused, kui servituut oli seatud seadusest tuleneva servituudi seadmise õiguse alusel.

Analüüsi autori hinnangul tuleneb eeltoodud regulatsioonist, et kinnisasja sundmüügi korral pankrotimenetluses ei lõpe servituut, mis on igati põhjendatud, kuna ei riku huvitatud isikute õiguseid. Servituudi seadmise aluse äralangemisel on seda võimalik kustutada asjaõigusseaduses sätestatud korras.

Pankrs § 136 lg 2 sätestab, et vara alghinna määrab haldur, kooskõlastades selle pankrotitoimkonnaga. PankrS § 136 lg 3 sätestab, et kordusenampakkumisel võib haldur vara alghinda kuni 50 protsenti vähendada. Suuremas ulatuses võib alghinda vähendada üksnes pankrotitoimkonna nõusolekul. Samas peab näiteks Austrias pankrotiseaduse kohaselt pankrotitoimkond andma pankrotihaldurile heakskiidu vara võõrandamiseks alles siis, kui vara väärtus ületab 35 000 eurot.<sup>12</sup>

Seega puudub Eesti pankrotihalduril ilma pankrotitoimkonnaga kooskõlastamata määrata enampakkumisel müüdava vara alghinda. Kui pankrotitoimkond on viivituses pankrotihalduri hinnapäringutele vastamisel, siis pikeneb enampakkumiste läbiviimiste periood ja seetõttu võivad suureneda korteriomandi haldamisega seonduvad kommunaalkulud. Kohtupraktikas on olnud juhtumeid, kus kohus on tuvastanud, et pankrotitoimkond olnud viivituses enampakkumise hindade kooskõlastamisega<sup>13</sup>, mille tulemusel on pandieseme kulud oluliselt suurenenud.

Kirjeldatud olukorra lahendaks kehtiva pankrotiseaduse muudatus kus § 136 lg 2 täiendatakse pankrotivara väärtuse eeldatava summaga ja pankrotihalduril on kohustus vara alghind kooskõlastada pankrotitoimkonnaga alles peale seda, kui pankrotivara eeldatav väärtus ületab määratud summat. Analüüsi autori hinnangul võiks selleks määraks olla 10 000 – 20 000 eurot. samas on analüüsi autor seisukohal, et nimetatud asjaolu tuleks arutada maksejõuetuse töögrupis.

Eelnimetatud muudatuse kehtestamine võimaldaks lühendada pankrotimenetluse kestust, kuna pankrotivara hinna vähendamise kooskõlastamine eelviidatud moel kaoks ja see võimaldaks pankrotihalduril kiirelt ja efektiivselt pankrotivara võõrandada.

Senine kohtupraktika näidanud, et pankrotivara müügi tähtaeg venib seadusest tulenevate tähtaegade tõttu, eelkõige uue enampakkumise väljakuulutamise tõttu, mis eeldab muu hulgas pankrotitoimkonna nõusolekut. Kuna pandipidajateks on tihti krediidasutused, kes

---

<sup>12</sup> Austrian Insolvency Code - [http://www.rautner.com/en/files/2016/05/3645187\\_Austrian\\_Insolvency-Code\\_ENG.pdf](http://www.rautner.com/en/files/2016/05/3645187_Austrian_Insolvency-Code_ENG.pdf)

<sup>13</sup> Harju Maakohtu 17.11.2014 määrus tsiviilasjas nr 2-11-13235.

kooskõlastavad pandieseme müügihinna vähendamist asutuse siseselt ja sellest tulenevalt pikeneb pankrotitoimkonna seisukoha esitamine pankrotihaldurile. Nimetatud kooskõlastused on ajakulud ja seetõttu suurenevad pandisemega seonduvad kulud. Praktikas on tüüpiliseks probleemiks füüsilisest isikust ettevõtja, kelle ainsaks väärtuslikuks varaks on eluasemeks olev korteriomand, mille kommunaalkulude suurus ületab 15% kinnisasja turuväärtusest. Nimetatu loob olukorra, kus PankrS § 153 lg 2 sätestatud pandieseme müügist pankrotivarasse laekuv määr ületatakse oluliselt ja pankrotimenetluse kuludeks raha puudub. Sellises olukorras ei saa eeldada, et pankrotihaldur teeks tasuta tööd ja lisaks sellele kannaks pankrotimenetluses tehtud kulutused isiklikest vahenditest. Probleemaatiliseks muutub olukord alates 01.01.2018 kehtima hakkav pankrotiseaduse muudatus, mille § 46<sup>1</sup> sätestab, et kui pankrotivara hulka kuulub korteriomand, ei või haldur keelduda pärast pankroti väljakuulutamist sissenõutavaks muutunud korteriühistu majandamiskulude tasumisest. Sama sätte 2. lõike kohaselt on § 46<sup>1</sup> lõikes 1 nimetatud nõue on massikohustus. Toodud pankrotiseaduse muudatus võib kaasa tuua olukorra, kus pankrotihaldur on olukorras, kus tal on kohustus tasuda pankrotivarast korteriühistu majandamiskulud massikohustusena, kuid samas puudub piisaval määral pankrotivara, mille arvelt nimetatud kohustust täita.

Riigikohus on<sup>14</sup> leidnud, et PankrS § 153 lg 2 on imperatiivne, mis tähendab seda, et pandiga tagatud nõude rahuldamisel pankrotimenetluse käigus peab pandipidaja saama vähemalt 85 % pandieseme müügist saadud rahast. Samas ei pruugi olukorras, kus krediidiandjast pandipidaja tegevusest tulenevalt on pankrotimenetluse kulud oluliselt suurenenud, mistõttu tuleb analüüsida, kas eelnimetatud seisukoht on alati hea usu põhimõttega kooskõlas. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 138 lg 1 sätestab, et õiguste teostamisel ja kohustuste täitmisel tuleb toimida heas usus. TsÜS § 138 lg 2 sätestab, et õiguse teostamine ei ole lubatud seadusvastasel viisil, samuti selliselt, et õiguse teostamise eesmärgiks on kahju tekitamine teisele isikule.

Eeltoodud probleemiga seondub vajadus üle vaadata pandieseme müügist PankrS § 146 lg 1 ja 153 lg 2 alusel maha arvatava rahamäära piirmäär 15/100 pandieseme müügist saadavast rahasummast.

---

<sup>14</sup> Riigikohtu tsiviilasjas nr 3-2-1-167-11 tehtud lahendi p 12.

Soome pankrotiseaduse kohaselt võidakse pankrotipesa lõpetada kuigi pandiese ei ole veel müüdnud ja seda võib teha siis, kui on selge, et panditud vara müügist ei moodustu ülejääki, mis pankrotipessa laekuks ja pandivara hoiustamisest või säilitamisest tekkinud kulud on pandipidaja poolt hüvitatud. Pandipidaja vastutab ise vara hoiustamise ja müügiga seotud kulude eest. Pandipidajal on õigus saada hüvitis panditud vara hoidmisest tekkinud vältimatute kulude katteks.<sup>15</sup>

Analüüsi tegija hinnangul põhjendatud tõlgendada Eesti pankrotiseadust analoogselt Soome õigusega ja anda võimalus pankrotimenetluse lõpetamiseks ilma pandieset müümata olukorras, kus on ilmselge, et panditud vara müügist ei moodustu ülejääki. Samuti tuleks pandipidajale panna kohustus pandieseme hoiustamisest või säilitamisest tekkinud kulude kandmiseks. Toodud muudatus annaks pandipidajale võimaluse võõrandada pandiese täitemenetluses. Analüüsi tegija hinnangul ei kahjusta selline muudatus pandipidaja õigusi, kuna pandipidajaks on üldjuhul laenuandja, kellele kohaldub n.n vastutustundliku laenaja põhimõte, mille kohaselt laenuandja on laenusaaaja suhtes vastutustundliku laenamise põhimõttest tulenevat kohustust kontrollida laenusaaaja krediitvõimet. Laenuandja ja laenusaaaja vahelises suhtes on vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamise kohustuse põhisisu hinnata piisavalt laenusaaaja krediitvõimet, tagamaks, et laenu ei antaks isikule, kelle puhul on tõenäoline, et ta ei suuda seda jooksvast sissetulekust või muust eluks otseselt mittevajalikust varast tagasi maksta.<sup>16</sup>

Kehtiv PankrS § 158 lg 2 sätestab, et pärast PankrS § 158 lõikes 1 nimetatud teadet teeb haldur pankrotivarast väljamaksed vastavalt PankrS §-s 146 sätestatule. Haldur on kohustatud müümata pankrotivara müüma, välja arvatud juhul, kui vara müük ei ole võimalik olulise viivitusega ja toob endaga kaasa ebamõistlikke kulusi. Massivõlausaldajatel ei ole PankrS §-s 149 nimetatud õigusi.

---

<sup>15</sup> <http://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset/jako-osuuskienmaksaminen122004.html>

<sup>16</sup> Riigikohus on vastutustundliku laenamise põhimõtet korduvalt oma lahendites selgitanud, sh tsiviilasjades nr 3-2-1-136-12, 3-2-1-30-16 ja 3-2-1-160-16 tehtud lahendites.

Eeltoodust tuleneval leiab analüüsi autor, et kehtiv PankrS § 158 lg 2 lahendab eelkirjeldatud olukorra analüüsis toodud tõlgenduse korral. Selline käsitus võimaldab lõpetada pankrotimenetluse senisest lühema tähtajaga, kuna aeganõudev ja kulukas müügi protsess jääb läbi viimata.

Pikka aega on vaieldud selle üle, kas pandipidaja positsiooni peaks pankrotimenetlustes muutma, s.t kas pandipidajale peaks võimaldama oma nõuete rahuldamine pankrotimenetluse väliselt ja kas sellega anda talle võimalus pankrotimenetluse kulude mittekandmiseks. Nimetatu poolt ja vastuargumente on palju ja edaspidiseks eesmärgiks on revisjoni käigus need välja tuua ja võrrelda sellekohast teiste maade õigust. Keskseks küsimuseks n.n pandipidaja separatismi lubamisel on see, kas selline olukord on pandipidajale endale kasulik, teiseks, kuidas mõjutaks selline regulatsioon võlgniku ja teiste võlausaldajate õigusi ning kolmandaks, millised täiendavad vaidlused eelkirjeldatud olukord kaasa tuua võiks.

Juhul, kui pankrotivarasse kuulub kinnisvara, võib tõusetuda probleem seoses kolmandast isikust pandipidaja positsiooniga. Nimetatule on tähelepanu juhitud ka maksejõuetusrevisjoni lähteülesannetes (v.t punkt 6.1.2., lk 82).

Kuigi PankrS § 42 sätestab, et pankroti väljakuulutamise loetakse võlgniku võlausaldajate kõigi nõuete täitmise tähtpäev saabunuks, kui seadusest ei tulene teisiti. Kohtupraktikas on asutud seisukohale, et nimetatu ei mõjuta nõuete sissenõutavust pantija suhtes.<sup>17</sup> 2009. a PankrS § 44 lõige 3 redaktsioon, mis välistas pankrotivõlausaldajate hulgast pandipidaja, kellel oli õigus rahuldada oma kolmanda isiku vastu suunatud nõue pankrotivara arvel pandiõiguse või muu tagatisõiguse alusel ja kolmandast isikust pantija pankroti korral sai pandipidaja esitada sissenõutavaks muutunud nõude täitemenetluses väljaspool pankrotimenetlust ka pärast pankroti välja kuulutamist. Nimetatud säte on kehtetuks tunnistatud ja Riigikohus on oma lahendis<sup>18</sup> ette heitnud, et asjakohane menetlus ja hüpoteegipidaja õiguste kaitsemehhanism tervikuna on seaduses reguleerimata.

---

<sup>17</sup> Riigikohtu 18.06.2012 lahend tsiviilasjas nr 3-2-1-81-12, p 13, Riigikohtu 03.02.2014 lahend tsiviilasjas nr 3-2-1-144-14, p 15.

<sup>18</sup> Riigikohtu 23.03.2011 lahend tsiviilasjas nr 3-2-1-1-11 p 14.

Praktikas võivad tõusetuda seoses kolmandas isikust pandipidaja nõudega kahtlused, kas selle eesmärgiks pole võlgniku vara varjamine pankrotimenetluses, mistõttu on vaieldav, kas pankrotimenetluse huvidega kooskõlas on kolmandast isikust pandipidaja õiguste tuvastamine pankrotimenetluses või tuleks taaskoostada 2009.a kehtinud PankrS § 44 lõige 3 redaktsioon.

Kuigi näiteks saksa õiguse kohaselt võib võlausaldaja seaduses lubatud juhtudel müüa pankrotivara iseseisvalt, siis analüüsi autori hinnangul ei peaks Eestis seni kehtinud pankrotivara müügi põhimõtteid oluliselt muutma, s.t vara müügi üldised põhimõtted, mille kohaselt pankrotihaldur võõrandab pankrotivara täitemenetluse seadustiku põhimõtete kohaselt (PankrS § 3 lg 4, § 135 lg 1). Autor leiab, et kuigi pandipidaja õigused on pankrotimenetluses eelisõigused, on sellel siiski seadusest tulenevad piirangud. Laenuandal-pandipidajal on võimalus laenu andmisel järgida vastutustundliku laenamise põhimõtet ja sellest tulenevalt võimalus ja kohustus hinnata laenusaaaja maksevõimet, millest lähtudes peab laenuandja ka hindama ka laenu tagasisaamise võimalusi ja selleks antavaid tagatisi. Juhul, kui laenuandja eelnimetatud kohustust nõuetekohaselt täitnud ei ole, kaotabki ta kogu antud laenu ja kõrvalnõuete sissenõudmise võimaluse.

Analüüsi autor on vahekokkuvõttes leidnud, et analüüsida tuleks võlgniku vara leidmise ja võõrandamise võimalusi, näiteks on käesoleval ajal oluliselt piiratud võlgniku vara kättesaamine kolmandate isikute valdusest, mis eeldab hagimenetluse läbimist juhul, kui kolmas isik keeldub selle väljaandmisest. Pikaajase hagimenetluse tulemuseks võib olla see, et võlgniku vara ei ole hagimenetluse lõppedes enam alles. Revisjoni käigus on kavas leida eelkirjeldatud probleemile lahendus, mis ühtlasi peaks võimaldama kiirendada pankrotimenetluse kestust. Nimetatud probleemi analüüsis selgus, et ka näiteks saksa õigus võimaldab võlgniku vara väljanõudmist kolmanda isiku valdusest ilma tema nõusolekuta lahendatud vaid hagimenetluses<sup>19</sup>.

---

<sup>19</sup> Dr Dirk Andres, Dr Rolf Leithaus, Michael Sahl, Insolvenzordnung (InsO) Kommentar, 3. Auflage, 2014, Kirjastus C.H.Beck, § 148 kommentaar, ääremärkus nr 17.

## **Pankrotivara realiseerimisel tekkiv maksukohustus**

Pankrotivara realiseerimisel võib tõusetuda olenevalt vara iseloomust ja võlgniku isikust käibemaksu või tulumaksu tasumise vajadus.

Eesti pankrotiseaduses ei ole reguleeritud pankrotivara müügi maksustamise põhimõtteid, kuid nimetatu tuleneb maksuseadustest. Pankrotimenetluses võib käibemaksukohustuslasest juriidilisest isikust või füüsilisest isikust ettevõtja vara müügil tekkida käibemaksukohustus, kuna käibemaksukohustuslasest võlgniku vara müük on käsitletav käibena käibemaksuseaduse § 1 p 1, § 4 lg 1 p 1 mõttes. KMS § 15 lg 1 kohaselt on käibemaksu määraks 20%.

Kohtupraktika on samuti selgelt väljendanud seisukohta, et käibemaksukohustuslasest pankrotivõlgniku pankrotivara müük kuulub maksustamisele käibemaksuga. Nii on Riigikohus oma tsiviilasjas nr 3-2-1-92-10 tehtud lahendis leidnud, et käibemaks on riiklik maks, mida käibemaksukohustuslane peab riigile maksma. Käibemaksuseaduse (KMS) § 1 lg 1 p 1 ja lg 2, § 2 lg 3 p 1 ja § 4 lg 1 p 1 järgi on ettevõtluse käigus kinnisasja võõrandamine käive, millelt tuleb tasuda käibemaksu KMS § 16 lg 2 p-s 3 ettenähtud juhtudel. Kauba (kinnisasja) müüja lisab käibemaksu võõrandatava kauba maksustatavale väärtusele (KMS § 24 lg 1). Käibemaksuseaduses ei ole ette nähtud, et pankrotis oleval maksukohustuslasel ei teki kinnisasja müümisel käibemaksu tasumise kohustust. Maksustamisperioodi käibe kohta esitab maksukohustuslane käibedeklaratsiooni maksuhaldurile (KMS § 27 lg 1), riigile makstav käibemaksu summa arvutatakse KMS §-s 29 ettenähtud korras. Käibemaks tuleb riigile maksta KMS §-s 38 ette nähtud korras. Kauba ostja võib kauba soetamisel nn sisendkäibemaksu KMS § 31 tingimustel maksukohustusest maha arvata ja § 34 tingimustel nõuda riigilt ka enamtasutud käibemaksu tagastamist.

Samuti on Riigikohus samas lahendis leidnud, et pankrotivara müügilt tasumisele kuuluv käibemaks on massikohustus. Nimetatud lahendis on Riigikohus leidnud, et massikohustused täidetakse pankrotivarast PankrS § 146 lg 1 p 3 alusel enne jaotise alusel raha väljamaksmist. Pankrotimenetluse kestel võib PankrS § 149 lg 1 esimese lause järgi nõuda võlgnikult massikohustuse täitmist üldkorras. Riigikohus leidis, et pandieseme müügist tekkivat käibemaksukohustust tuleb käsitleda erinevalt teistest massikohustustest PankrS § 153 lg 2 mõttes. Selle sätte järgi rahuldatakse pandiga tagatud nõue esimeses järgus pandieseme müügist saadud raha ulatuses, millest on maha arvatud PankrS § 146 lg-s 1 nimetatud väljamaksed

võrdeliselt pandieseme müügist saadud rahasumma suhtele pankrotivara müügist laekunud raha kogusummasse, ent mitte enam kui 15/100 ulatuses pandieseme müügist saadud rahasummast.

Eelviidatud lahendis analüüsis Riigikohus ka PankrS § 153 lg-s 2 kasutatud väljendit "pandieseme müügist saadud raha ulatuses" mõista selliselt, et see tähendab n-ö netohinda, st hinda võimaliku käibemaksuta. Sellist tõlgendust kinnitab esmajoones see, et käibemaks on riiklik maks, mis lisatakse müügihinnale ning mis ei seetõttu ei kuulu põhimõtteliselt müüjale. Ainuüksi müüja poolt käibemaksu arvestamise ja riigile maksmise spetsiifiline kord ei muuda käibemaksu olemust. Samuti on see maksukohustus otseselt seotud pankrotivaraga tehingu tegemisega, st tekib menetluse ajal. Kolleegiumi arvates ei ole seadusandja eesmärk PankrS § 153 lg 2 kehtestamisel see, et kinnisasja võõrandamisel oleks tagatud käibemaksu tasumine riigile üksnes kuni 15% ulatuses, kui muud pankrotivara ei ole. Samuti kahjustaks selline käsitus teiste võlausaldajate huve, kuna just nende arvel tuleks esmajoones massikohustusena kanda puudujääv maksukohustus. Seega peab võlausaldaja, kelle nõue on tagatud pandiga, arvestama, et müügist laekuvat müügihinna käibemaksu osa ei arvestata jaotise määramisel.

Ka Saksa pankrotiseaduses ei ole käsitletud pankrotivara maksutamist, kuid nimetatut on analüüsitud pankrotiseaduse kommentaarides, mille kohaselt on leitud, et pankrotivara kuulub maksustamisele käibemaksuga<sup>20</sup>. Saksa pankrotiseaduse kommentaaride kohaselt käsitletakse käibemaksu massikohustusena<sup>21</sup>.

Samas ei kuulu pankrotivaraga maksustamisele soome õiguse kohaselt. Nimetatud asjaolule on juhitud tähelepanu ka Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda, kes on leidnud, et kaalumist vajab võimalus rakendada põhimõtet, et pankrotipesast müüdavale varale Soomes käibemaksu ei rakendata. Samuti peaksid halduri poolt kohtumenetlusse esitatavad hagid ja kaebused olema riigilõivuvabad.

---

<sup>20</sup> Dr Dirk Andres, Dr Rolf Leithaus, Michael Sahl, Insolvenzordnung (InsO) Kommentar, 3. Auflage, 2014, Kirjastus C.H.Beck, § 165 kommentaar, ääremärkus nr 33.

<sup>21</sup> Dr Dirk Andres, Dr Rolf Leithaus, Michael Sahl, Insolvenzordnung (InsO) Kommentar, 3. Auflage, 2014, Kirjastus C.H.Beck, § 159 kommentaar, ääremärkus nr 19.



Analüüsi autor leiab, et kuigi Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja ettepanek pankrotivara müügil käibemaksu kaotamiseks toob kaasa võlausaldajate nõuete rahuldamise suuremas määras, ei ole selline lähenemine siiski kooskõlas teiste maade praktikaga, mistõttu analüüsi autor ei tee ettepanekut pankrotivara müügi mittemaksustamiseks käibemaksuga. Autor leiab, et nimetatud otsustus on riikliku tähtsusega ja seda tuleb analüüsida koosmõjus riigieelarveliste küsimustega, mille ulatus väljab käesoleva analüüsi ulatusest.

Tulumaksu maksmise kohustus tõusetub füüsilise isiku pankrotimenetluses vara müügi korral.

Kohtupraktika on selgelt asunud seisukohale füüsilise isiku vara võõrandamisega kaasnevate maksukohustuste osas. Nii on Riigikohus oma tsiviilasjas nr 3-3-1-97-13 tehtud lahendis leidnud, et TuMS § 37 lg 1 kohaselt on kasu või kahju vara müügist müüdüd vara soetamismaksumuse ja müügihinna vahe. TuMS §38 lg 1 kohaselt on soetamismaksumus kõik maksumaksja poolt vara omandamiseks ning selle parendamiseks ja täiendamiseks tehtud dokumentaalselt tõendatud kulud, sealhulgas makstud komisjonitasud ja lõivud. Käesolevas kohtuasjas käib vaidlus selle üle, kas mõiste "maksumaksja poolt tehtud kulud" laieneb ka õiguseellase (pärandaja) poolt tehtud kuludele. Maksuhaldur ja kohtud on leidnud, et pärandaja tehtud kulud ei lähe pärijale üle. Kassaator väidab, et MKS §-st 35 tulenevast õigusjärgluse põhimõttest läheb pärijale pärandi koosseisus üle ka õigus vähendada tulumaksuga maksustatavat kasu pärandaja poolt kantud soetusmaksumuse võrra. Kolleegium nõustub kassaatoriga ning selgitab, et õigus vähendada vara võõrandamisest saadud kasu sama vara soetamismaksumuse võrra on tavaline varaline õigus, mis ei ole pärandaja isikuga lahutamatu seotud. Maksuõiguses puudub erisäte, mis välistaks soetusmaksumuse mahaarvamise õiguse ülemineku pärijale. Võrdse kohtlemise põhimõttest lähtuvalt tuleb pärijat maksustada samamoodi nagu oleks maksustatud pärandajat, kui too oleks oma eluajal korteri võõrandanud.

Lahendis leiti ka, et MKS § 35 sätestab: "Kui seadusega on ette nähtud õigusjärgluse korras õiguste ja kohustuste üleminek ühelt isikult teisele, siis lähevad õigusjärglasele üle ka kõik käesoleva seaduse § 31 lõikes 1 nimetatud nõuded ja kohustused, välja arvatud sunniraha maksmise kohustus." MKS § 36 lg 1 täpsustab pärimise kohta, et "käesoleva seaduse §31 lõikes 1 nimetatud nõuded ja kohustused, välja arvatud sunniraha maksmise kohustus, lähevad pärandajalt üle pärijale pärimisseaduses sätestatud korras".

Samuti analüüsis Riigikohus pärandvara maksukohustust ja leidis, et pärimise alusel omakorral tekkivat maksukohustuse korral näeb TsÜS § 6 lg 1 näeb ette, et tsiviilõigused ja -kohustused võivad üle minna ühelt isikult teisele (õigusjärglus), kui need ei ole seadusest tulenevalt isikuga lahutamatult seotud. TsÜS § 6 lg 2 kohaselt võib õigusjärgluse aluseks olla tehing või seadus. Pärimise puhul on tegemist seadusest tuleneva õigusjärglusega. Pärimisseaduse (PärS) (2007. aastal kehtinud redaktsioonis) § 2 kohaselt lähevad pärandajalt pärijale üle kõik õigused ja kohustused. PärS § 130 lg 1 kohaselt lähevad pärandi vastuvõtmisega pärijale üle kõik pärandaja õigused ja kohustused, välja arvatud need, mis oma olemuselt on lahutamatult seotud pärandaja isikuga või mis seadusest tulenevalt ei saa ühelt isikult teisele üle minna.

Riigikohus selgitas, et pärandaja isikuga lahutamatult seotud õiguslik tagajärg, mis ei ole pärijale ülekantav, on näiteks TuMS § 15 lg 5 punktis 1 sisalduv maksuvabastuse tingimus, et maksumaksja peab elamut või korterit kasutama kuni võõrandamiseni eluruumina. Kui pärija asub pärandina saadud kinnisasja kasutama viisil, mis ei vasta elukohana kasutamise tingimustele, siis kaotab ta õiguse seda kinnisasja maksuvabalt võõrandada. Sel juhul toimub maksustamine samamoodi nagu oleks toimunud siis, kui pärandaja oleks lõpetanud kinnisasja kasutamise elukohana. Isikuga lahutamatult seotud õigusega on tegemist ka siis, kui tulumaksuvabastus on antud ainult residendist füüsilisele isikule, kuid pärijaks on mitteresident või juriidiline isik.

Samuti selgitas Riigikohus ka kinke ja pärandi teel saadud vara maksustamise erisusi. Kinke puhul on tegemist võõrandamistehinguga, mille tulemusena tekib võõrandajal kahju ning omandaja jaoks on vara soetamismaksumus null. Kinkelepingu korral ei saa kinkija soetamismaksumus kingisaajale üle minna, sest soetamismaksumuse mahaarvamise õigus lakkab võõrandamistehingu tulemusena olemast ja asendub kahjuga, mida kinkija saab arvestada väärtpaberitehingu korral TuMS §-s 39 sätestatud tingimustel. Pärandamine ei kujuta endast võõrandamist pärandaja jaoks ega soetamist pärija jaoks, vaid olemasoleva omandisuhte osaline asendub teise isikuga.

Tulumaksu maksmine pankrotivara müügil ei ole pankrotimenetlustes olnud senise praktika kohaselt tavapärase, kuid seetõttu on tõenäoline, et nimetatud maksukohustust ei ole täidetud. Maksejõuetusrevisjoni käigus tuleks nimetatud küsimust analüüsida muuhulgas ka seetõttu, et tulumaksusüsteem muutub oluliselt võrreldes alates 01.01.2018 varem kehtinud maksustamise põhimõtetega.

Pankrotivara müügilt tulumaksu maksmise kohustus tekib siis, kui tekib vahe soetusmaksumuse ja müügihinna vahel ja tekib maksukohustus tuleb deklareerida tuludeklaratsioonis. TumS § 44 lg 1 kohustab füüsilist isikut deklareerima maksustamisperioodi tulud hiljemalt järgmise aasta 31. märtsiks. Kehtiv pankrotiseadus ei pane pankrotihaldurile kohustust kontrollida võlgniku poolt deklaratsiooni esitamist, selles kajastatavate maksude õigsust ja samuti kohustust kanda üle füüsilisest isikust võlgniku pankrotivara müügi korral varalt tasumisele kuuluv tulumaks. Seetõttu võib pankrotimenetluses jääda laekumata pankrotivaralt tasumisele kuuluv tulumaks.

Kuigi praktikas ei ole maksuhaldur võlgniku vallajasjade müügilt tulumaksu laekumise kontrollimisel olnud aktiivne, on kontroll kinnisasjade müügilt maksude laekumise osas tõhusam, kuigi ka siin peaks tõhustuma pankrotihalduri poolne tegevus, mis seisneks maksuhalduri teavitamises ja maksude ülekandmises. Pankrotihaldurile täiendava kohustuse panemist õigustab asjaolu, et tihti puudub füüsilisest isikust pankrotivõlgnikul ülevaade pankrotivara müügiga seonduvast ja seetõttu jääb vara müügilt tasumisele kuuluv tulumaks deklaratsioonides kajastmata.

Probleemi üheks lahenduseks oleks kinnisasja müügilt maksmisele kuuluva tulumaksu massikohustuste hulka arvamine. See paneks pankrotihaldurile täiendava kohustuse tulumaksu arvestamiseks ja ülekandmiseks, mis aga alates 01.01.2018 kehtima hakkava tulumaksusüsteemi arvestades võib olla üpriski keerukas. Samuti tuleb arvestada asjaolu, et pankrotihalduri valduses ei pruugi olla tulumaksu arvestamise aluseks olevaid dokumente ning sedagi, et tulumaksudeklaratsioon tuleb esitada maksustatavale tehingule järgneval aastal, mis võib pelgalt maksudeklaratsiooni esitamise vajaduse tõttu tuua kaasa pankrotimenetluse kestuse pikenemise. Eeltoodust tulenevalt ja arvestades uut tulumaksumäära tuleks pankrotivara maksustamisest tulumaksuga loobuda, kuna pankrotivõlgnikul, kellel on õigus sissetulekule seadusest tulenevas minimaalmääras, võib pankrotivara võõrandamise järel tekkida sissetuleku suurenemise tõttu maksukohustus, mida ta ei osanud ette näha ja mis toob kaasa uue maksukohustuse, mille laekumine on vähetõenäoline.

Samuti on analüüsi autor seisukohal, et pärandvara pankrotimenetluse korral tuleks loobuda pankrotivara müügi maksustamisest, kuna pärijad ei ole enamasti suutelised olnud pärandvaras lasuvaid kohustusi tasuma ja võlausaldajate väljavaated oma nõuete rahuldamiseks on enamasti

perspektiivitud. Samuti puudub pankrotihalduril isiku surma tõttu enamasti võimalus hankida maksukohustuse hindamiseks vajalikku dokumentatsiooni.

Pankrotivara müügil tekkinud käibemaksu maksab käibemaksukohustuslasest müüja käibemaksuseaduse § 3 sätestatud korras. Tulumaksu maksmise kohustus tekib füüsilisel isikul või muul isikul, keda tulumaksuseaduse § 2 kohaselt loetakse tulumaksu maksjaks.

## 2. Väljamaksud pankrotivarast

Arvestades asjaolu, et üheks oluliseks pankrotimenetluse kestust mõjutavaks asjaoluks on pikaajalised vaidlused nõuete tunnustamise üle, mis ei võimalda enne nende lõppemist jaotusettepanekut kinnitada ega selle alusel võlausaldajatele raha välja maksta, tuleks sellise olukorra edaspidiseks vältimiseks leida võimalused nõuete üle peetavate vaidluste tähtaegade lühendamiseks.

PankrS § 2 kohaselt on pankrotimenetluse üheks peamiseks eesmärgiks on võlgniku vara arvelt võlausaldajate nõuete rahuldamine. Nõuete rahuldamine toimub kohtu poolt kinnitatud jaotusettepaneku alusel, mis põhineb pankrotimenetluses tunnustatud nõuetel. Kuna võlausaldajate nõuete kindlaksmääramine toimub tunnustamispehõhimõttel, siis seetõttu on nõuete kaitsmine üks pankrotimenetluse olulisemaid protseduure. Kuigi kohtule on pandud laialdane pankrotimenetluse järelevalve kohustus (PankrS § 3 lg 3 ja 84), ei ole Eesti kohtul nõuete kaitsmises olulist rolli, erinevalt näiteks Saksa pankrotimenetlusest, kus kehtib pehõhimõte: nõuete tähtsust arvestades on nõuete kohtulik kontroll vältimatu<sup>22</sup>. Eestis saab võlausaldaja pöörduda kohtusse nõude tunnustamiseks hagimenetluses vaid siis, kuid võlausaldaja nõudele esitatakse vastuväide (PankrS § 106).

01.09.1992 kehtima hakanud pankrotiseaduse väljatöötamisel leiti, et põhjus, miks kohtule on võrreldes mitmete teiste riikide pankrotiseadustega jäetud suhteliselt vähem funktsioone, on asjaolu, et tookord käimasoleval reformide perioodil olid kohtud niigi ülekoormatud<sup>23</sup>. Kuigi 01.01.2004 kehtima hakanud pankrotiseaduse redaktsiooniga suurendati kohtute rolli pankrotimenetluses, puudub kohtul endiselt ülevaade nõuete kaitsmise läbiviimise tulemustest enne jaotusettepaneku kohtule esitamist.

---

<sup>22</sup> Nerlich/Römermann. Insolvenzordnung. Kommenteeritud väljaanne 2016.a, 29. väljaanne. Kirjastus C. H. Beck oHG, München. Pankrotiseaduse § 178 kommentaar.

<sup>23</sup> Varul, P. Selgitavaid märkusi pankrotiseadusele – Juridica 1994, nr I.

Kohtu pädevus jaotusettepaneku kinnitamisel tuleneb PankrS § 145. Kohus peab jaotusettepanekut sisuliselt kontrollima, et veenduda, ega jaotusettepanekuga ei rikuta võlgniku ja võlausaldaja õigusi.<sup>24</sup> Juhul, kui kohus tuvastab võlgniku või võlausaldaja õiguste rikkumise, jätab kohus jaotusettepaneku kinnitamata ja tagastab selle määrusega pankrotihaldurile. Selleks, et kontrollida jaotusettepanekut sisuliselt, tuleb kohtul kontrollida jaotusettepaneku aluseks olevaid dokumente – nõudeavaldusi, tõendeid, vastuväiteid jms. Seetõttu peab kohus juhul, kui pankrotihaldur ei ole kohtule esitanud kõiki nõutavaid tõendeid, need tulenevalt PankrS §-de 3, 69 ja 84 pankrotihaldurilt välja nõuma. Kui selgub, et pankrotihaldur on nõuete kaitsmisel tulenevalt PankrS § 101 lg 1 ja § 103 lg 2 jätnud võlausaldaja nõudele aluse olemasolul jätnud vastu vaidlemata ja PankrS § 106 lg 2 alusel ei ole läbi viidud uut nõuete kaitsmist, mille tulemusel on pankrotihalduri kohustuste täitmata jätmise tõttu tunnustatud põhjendamatult võlausaldaja nõue, võib kohus pankrotihaldur vabastada, et uus pankrotihaldur saaks oma kohustusi mitte täitnud pankrotihalduri vastu kahju hüvitamise nõude esitada (PankrS § 63 ja § 68 lg 2).

Kuigi kohus kinnitab jaotusettepaneku, milles on fikseeritud tunnustatud nõuded ja kontrollib ega jaotusettepanekuga rikuta võlgniku ja võlausaldajate õigusi<sup>25</sup>, ei võimalda kehtiv seadus nõuete kaitsmise koosolekul tunnustatud nõuet ja selle rahuldamisjärku hiljem vaidlustada (PankrS § 105), millest tulenevalt ei saa kohus tarvitusele võtta abinõusid, et alusetult tunnustatud nõuet jaotusettepanekust välja jätta, mille tõttu on kohtu järelevalve piiratud.

Mitmete teiste maade, näiteks Saksamaa, Soome jt, pankrotiseadus paneb kohtunikule suurema rolli nõuete tunnustamisprotsessis osalemisel, mis võimaldab võlausaldajate huvide parema kaitse. Näiteks Saksa pankrotiseaduse kohaselt koostab küll nõuete nimekirja pankrotihaldur, kuid nõue loetakse tunnustatuks, kui kontrollimisel istungil või kirjalikus menetluses ei ole tema vastu vastuväidet esitatud. Nõude kannab tunnustatud nõuete nimekirja (*Tabelle*)

---

<sup>24</sup> Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 12.01.2007 lahend asjas nr 3-2-1-126-06 ja 10.02.2009 lahend asjas nr 3-2-1-141-08.

<sup>25</sup> Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 12.01.2007 määrus asjas nr 3-2-1-126-06; pankrotiseadus § 145 lg 2.

kohtunik.<sup>26</sup> Pärast nõuete kaitsmise koosolekut läheb Tabelle (tabeli) pidamine kohtule üle isegi siis, kui haldur sinna mingeid muudatusi ja täiendusi teeb, sest kohus on tabeli pidaja.<sup>27</sup> Nii Saksamaal, Soomes ja Norras saab kohtule esitatud ja kohtu poolt kinnitatud jaotuskava muuta vaid kohus<sup>28</sup>. Soome pankrotiseaduse kohaselt on kohtu ülesandeks vaidluste lahendamine enne jaotusettepaneku kinnitamist. Kohus võib otsustada, kas võlausaldaja nõudele esitatud vastuväide on põhjendatud. Kui vastuväide on põhjendatud, siis eemaldatakse võlausaldaja nõue jaotusettepanekust, samuti võib kohus vastuväite tagasi lükata ja sel juhul tunnustatakse võlausaldaja nõue.<sup>29</sup> Eelnevast tuleneb, et teistes maades on kohtu roll nõuete kaitsmise protseduuris oluliselt suurem ja see annab vajadusel kohtule võimaluse järelevalve teostamiseks.

Sarnaselt teiste maadega, võimaldaks Eesti õiguses kohtu rolli suurendamine nõuete kaitsmise koosolekul osalemisega vähendada nõuete üle peetavaid vaidlusi, kuna kohtu tegevus nõuete kaitsmise varasemas protsessis osalemisel lahendada vaidluse nõuete tunnustamise üle juba nõuete kaitsmise koosolekul, mis teenib kiire pankrotimenetluse eesmärki ja teisalt vähendab kohtule esitatavate nõuete tunnustamise hagide arvu. Siiski peaks keerulisemad ja mahukamad vaidluse nõuete tunnustamise üle kuuluma lahendamisele hagimenetluses.

Kirjeldatud muudatusettepaneku tegemine eeldab tõenäoliselt nõuete kaitsmise teemat käsitleva töögrupi liikmega kooskõlastamist.

Eesti pankrotiseaduse regulatsioon, mis käsitleb võlausaldajatele raha väljamaksmist, ei võimalda kiiresti ja operatiivselt võlausaldajatele raha välja maksta. See on üks tõenäoline

---

<sup>26</sup> Dr Pape, G., dr Uhlenbruck, W. Insolvenzrecht. Verlag C. H. Beck München, 2002, 15. ptk. Nerlich/Römermann. Insolvenzordnung. Kommenteeritud väljaanne 2016.a, 29. väljaanne. Kirjastus C. H. Beck oHG, München. Pankrotiseaduse § 178 kommentaar, ääremärkus 14.

<sup>27</sup> Prof, Dr. Wilhelm Uhlenbruck, Prof, Dr Herribert Hirte, Prof, Dr Heinz Vallender, Insolvenzordnung,, 14. Auflage, Kirjastus Franz Vahlen München, 2015. Inso par 175 kommentaar, ääremärkus 18

<sup>28</sup> Nerlich/Römermann. Insolvenzordnung. Kommenteeritud väljaanne 2016.a, 29. väljaanne. Kirjastus C. H. Beck oHG, München. Pankrotiseaduse § 178 kommentaar, ääremärkus 23. Uusi Konkurssilaki. Kirjastus WSOY Lakitieto, Helsinki 2004, lk 289.

<sup>29</sup> Uusi Konkurssilaki. Kirjastus WSOY Lakitieto, Helsinki 2004, lk 291.

põhjus, miks pandipidajast võlausaldajad eelistaksid oma nõuete rahuldamist täitemenetluses. PankrS § 144 lg 1 sätestab, et kui pankrotivarast on laekunud raha PankrS 146 lg 1 nimetatud väljamaksete ning võlausaldajatele jaotise alusel väljamaksete tegemiseks, võib pankrotihaldur pankrotitoimkonna nõusolekul esitada kohtule ja pankrotitoimkonnale jaotusettepaneku enne kõigi nõuete ja nende rahuldamisjärkude üle peetavate vaidluste lõppu (esialgne jaotusettepanek). Praktikas esitatakse esialgseid jaotusettepanekuid kohtule kinnitamiseks väga harva.

Näiteks soome pankrotiõigus võimaldab pankrotihalduril teha esialgsed väljamaksed enne jaotusettepaneku kinnitamist ja pankrotihaldur otsustab iseseisvalt, kas seda maksta või mitte. Esialgsed väljamaksed tuleb teha siis, kui pankrotivaras on selleks piisavalt raha ja kui sellist maksmist saab asjaolusid arvestades pidada mõistlikuks, sealhulgas tuleb pankrotihalduril arvestada jaotatava raha määra ja jaotamisele kuuluvaid kulusid. Samuti tuleb raha väljamaksmisel arvestada võlausaldajate nõuete rahuldamise järjekohti.<sup>30</sup> Ka saksa õigus võimaldab kiiremat raha väljamaksmist võlausaldajatele. InsO § 187 lg 1 ja 3 kohaselt võib pankrotivõlausaldajate nõuete rahuldamisele asuda alles peale üldist nõuete kaitsmise koosolekut, väljamaksed teeb pankrotihaldur, kes peab selleks enne igat väljamakset saama pankrotitoimkonna nõusoleku. InsO § 187 lg 2 kohaselt tehakse pankrotivõlausaldajatele väljamakseid nii sageli, kui pankrotivaras on piisavalt sularaha.

Analüüsi tegija on seisukohal, et Eesti pankrotiseaduses tuleb kiirendada võlausaldajatele raha väljamaksmist, mis vähendaks võlausaldajate rahulolematust ja võimaldaks enne pankrotimenetluse lõpetamist tõenäoliselt vähendada võlausaldajate arvu. Konkreetne muudatusettepanek on võimalik esitada peale seda, kui see on kooskõlastatud pankrotimenetluse kulude ja pankrotihalduri käsitlemisega.

Jaotusettepaneku kinnitamisega seonduvad ka kuluaruannete kinnitamine, mis tuleb kooskõlastada töögrupi liikmetega, kes analüüsib ajutise pankrotihalduri ja pankrotihalduri kuluaruandeid käsitlevat osa, mistõttu analüüsis neid käsitlema ei hakka.

---

<sup>30</sup> <http://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset/jako-osuuksienmaksaminen122004.html>



## Massikohustuste /eelisõigusnõuete käsitus

PankrS § 146 lg 1 kohaselt tehakse pankrotivarast enne jaotise alusele raha välja maksmist pankrotimenetlusega seotud väljamaksed. Esmajärjekorras makstakse välja vara välistamise ja tagasivõitmise tagajärgedest tulenevad summad, seejärel makstakse välja elatis võlgnikule ja tema ülalpeetavatele, seejärel makstakse välja massikohustused ja viimasena pankrotimenetluse kulud (PankrS § 146 lg 1 p 1-4). PankrS § 153 lg 1 p 1 nõudejärgu võlausaldaja ehk esimese järgu võlausaldaja osaleb ka pankrotimenetlusega seotud väljamaksete tasumises, kuna PankrS § 153 lg 2 kohaselt rahuldatakse pandiga tagatud nõue esimeses järgus pandieseme müügist saadud raha ulatuses, millest on maha arvatud PankrS § 146 lg 1 nimetatud väljamaksed võrdeliselt pandieseme müügist saadud rahasumma suhtele pankrotivara müügist laekunud raha kogusummasse, ent mitte enam kui 15/100 ulatuses pandieseme müügist saadud rahasummast.

Eeltoodust tuleneb, et kuna PankrS § 146 lg 1 sätestatud kulutused makstakse välja enne jaotiste alusel väljamaksete tegemist ja ka esimese järgu võlausaldaja on kohustatud PankrS § 153 lg 2 alusel nende kulutuste kandmises osalema, siis on PankrS § 146 lg-s 1 nimetatud kulutused, s.h massikohustused eelisseisundis ehk neid tuleb käsitleda eelisõigusühitistena ehk eelisõigusnõuetena, sest seadus annab PankrS § 146 lg 1 nimetatud kulutuste osas õigustuse saada oma nõue esimesena rahuldatud. Kas saksa pankrotiõiguse kohaselt käsitletakse massikohustust eelisõigusena saada oma nõue esimesena rahuldatud.<sup>31</sup>

PankrS § 148 lg 1 kohaselt käsitletakse massikohustustena pankrotimenetluse ajal halduri poolt oma ülesannete täitmisel tehtud tehingutest ja muudest toimingutest tekkinud kohustusi; võlgniku poolt täitmata lepingutest tulenevad kohustusi, kui haldur on jätkanud kohustuse täitmist või teatanud, et kavatses nõuda lepingu täitmist; samuti võlgniku majandustegevuse jätkamisega seotud makse; juriidilisest isikust võlgniku poolt pankrotimenetluse ajal õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamise kohustusi ning muid kohustusi, mida pankrotiseadus loeb massikohustuseks. Muudeks pankrotiseaduses massikohustusteks loetavaks kohustuseks

---

<sup>31</sup> Dr Dirk Andres, Dr Rolf Leithaus, Michael Sahl, Insolvenzordnung (InsO) Kommentar, 3. Auflage, 2014, Kirjastus C.H.Beck, § 49, 50 kommentaarid.

on näiteks alates 01.01.2018 kehtima hakkava PankrS § 46<sup>1</sup> kohaselt korteriühistu majandamiskulud juhul, kui pankrotivara hulka kuulub korteriomand.

Eeltoodud PankrS § 148 lg 1 toodud massikohustuse mõiste ei ole üheselt selge ja on praktikas vaidlusi tekitanud. Ka teadustöodes on massikohustuse käsitluse ebaselgus välja toodud, kuid konkreetset lahendust selle ületamiseks välja pakutud ei ole<sup>32</sup>. Massikohustuste tõlgendamist kohtupraktikas on käesolevas analüüsis eelnevalt käsitletud. Eeltoodust tulenevalt tõusetub küsimus, et kas massikohustuste ebaselge käsitlus vajab seaduse muutmist ja massikohustuste üheselt arusaadavat defineerimist ehk ammendava loetelu esitamist. Analüüsi tegija vastus sellele küsimusele oleks eitav, kuna massikohustuse mõtteks on eelisjärjekorras hüvitada peale pankroti väljakuulutamist võlgniku majandustegevuse jätkamisega või võlgniku minimaalsete elatiskulude hüvitamisega seotud nõuded, s.h maksukohustusi ja juriidilisest isikust võlgniku õigusvastaselt tekitatud kahju. Pankrotiseaduse muutmist ammendavaks massikohustuste täpsemaks nimetamiseks ei saa pidada põhjendatuks ka seetõttu, et kõiki elulisi asjaolusid ei ole võimalik ette näha ja seaduses ammendavalt nimetada.

Eesti pankrotiseaduse massikäsitluse muutmata jätmise vajadust põhjendab ka teiste maade praktika ja õigusloome, mille kohaselt on la teiste maade seadusandlus on massikohustuse käsitlemisel pelgalt üldsõnaline. Näiteks Saksa pankrotiseaduse (*Insolvenzordnung InsO*) § 53 kohaselt tuleb pankrotivara arvelt kõigepealt tasuda pankrotimenetluse kulud ja muud masskohustused ja InsO § 55 kohaselt loetakse massikohustusteks ka pankrotihalduri toimingute tagajärjel või muul viisil pankrotivara valitsemisest, realiseerimisest ja jagamisest tulenevad kohustused, mis ei ole pankrotimenetluse kulud; vastastikustest lepingutest tulenevad kohustused, kui nende täitmist nõuetakse pankrotivara hulka või kui nende täitmine peab toimuma ajavahemiku eest alates pankrotimenetluse algatamisest ning pankrotivara alusetust rikastumisest tulenevad kohustused. Samas on Saksa kohtud vaidluste korral massikohustuse käsitlust tõlgendanud. Soome pankrotiseaduse<sup>33</sup> 16. ptk lõige 2 annab samuti üldsõnaliselt massikohustuste mõiste. Nimetatu kohaselt on massikohustusteks pankrotimenetluses tekkinud

---

<sup>32</sup> T. Saarma. Nõuete esitamine, kaitsmine ja rahuldamine pankrotimenetluses. Magistritöö, Tartu, 2008 – <http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/6435/saarmatoomas.pdf>.

<sup>33</sup> Finland Bankruptcy Act - <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2004/en20040120.pdf>

võlad või varaga seotud lepingutest tekkinud kohustused ning muud kohustused, mille eest pankrotivara vastutab.

Samas on käesoleva analüüsi autor seisukohal, et kehtetuks tunnistada tuleb alates 01.01.2018 kehtima PankrS § 46<sup>1</sup>, mille kohaselt on juhul, kui pankrotivara hulka kuulub korteriomand, korteriühistu majandamiskulud massikohustus. Nimetatud tähendab üheselt, et korteriühistu majandamiskulud tasutakse esmajärjekorras ja sellisel juhul eelistatakse neid kõikidele teistele nõuetele.

Teise küsimusena tõusetub nimetatud eelistuse juures see, et milliste rahaliste vahendite arvelt sellist eelistust lubatakse ja kas selle tulemusel väheneb oluliselt teiste võlausaldajate võimalused oma nõuete rahuldamiseks. Alates 01.01.2018 kehtima hakkava korteriomandi- ja korteriühistuseaduse § 43 lg 2 sätestab, et korteriomandi võõrandamisel, välja arvatud täite- ja pankrotimenetluses, vastutab selle omandaja korteriühistu ees käendajana võõrandaja korteriomandist tulenevate sissenõutavaks muutunud kohustuste eest. Omandaja vastutus on piiratud korteriomandi väärtusega. Nimetatust nähtub, et korteriomandi omandaja vastutus on üldjuhul piiratud korteriomandi väärtusega, kuid pankroti- ja täitemenetluses omandamisel omandaja vastutus korteriomandi väärtusega piiratud ei ole. Arvestades senist praktikat tõusetub küsimus, et kuidas ja mille arvelt tasutakse Korteriühistu majandamiskulude eelistamisel tuleb küsida, kas pankrotivaras on piisavalt vahendeid sellise massikohustuse täitmiseks ja milline on sellise täiendava massikohustuse tekkimise mõju pankrotimenetlustele. Ka korteriomandi- ja korteriühistu seletuskirjas on leitud, et lahendust, kus omanik täite- ja pankrotimenetluses korteriomandi omandamisel ei vastuta korteriomandist tulenevate sissenõutavaks muutunud kohustuste eest, ei ole hea lahendus.<sup>34</sup> Analüüsi autor on seisukohal, et põhjendatud on korteriomandist tulenevate sissenõutavateks muutunud põhjendatud kohustuste tunnustamine pankrotimenetluses teise järgu ehk PankrS § 153 lg 1 p 2 sätestatud nõudena, kuid puudub igasugune põhjendus seda lugeda massikohustuseks ehk eelisõigusnõudeks kõigi teiste võlausaldajate nõuete ja pankrotimenetluse kulude ees.

---

<sup>34</sup> Korteriomandi- ja korteriühistu seaduse seletuskiri, lk 75 -  
<file:///C:/Users/Merike/Downloads/seletuskiri.pdf>

Tulenevalt eelnimetatud 01.01.2018 kehtima hakkava massikohustuste käsitlemise muudatuse tõttu muutuvad veelgi problemaatilisemaks praktikas senini probleeme tekitanud pankrotimenetlused, kus pankrotivarasse kuulub korteriomand. Uue käsitlemise kohaselt pole välistatud n.n must stsenaarium, kus pandipidajast võlausaldajale makstakse pankrotivarasse kuuluva korteriomandi väärtuses 85% ja ülejäänud summa makstakse korteriühistule massikohustustena välja. PankrS § 148 lg 2 sätestab, et kui pankrotivarast ei jätku massikohustuse täitmiseks, on haldur kohustatud hüvitama võlausaldajale tekitatud kahju, kui ta nägi teingu tegemisel või täitmise jätkamisel ette või pidi ette nägema, et pankrotivarast ei jätku massikohustuse täitmiseks, ja ei teatanud sellest massikohustuse võlausaldajale. Seega ei saa välistada, et kuna pandieseme müügist saadavast rahast pankrotivarasse laekuvast summast ei piisa korteriühistu majandamiskulude võlgnevuse tasumiseks, siis tuleb need katta muu pankrotivara arvelt, eelistades korteriühistu majandamiskulusid kõikide teiste võlausaldajate nõuetele, samuti pankrotimenetluse kuludele. Juhul, kui nendest vahenditest ei piisa, pole välistatud, et pankrotihaldur, kes oleks sellist olukorda pidanud ette nägema, on PankrS § 148 lg 2 alusel kohustatud korteriühistule kahju hüvitama isiklike vahendite arvelt. Kirjeldatud probleem muutub tõenäoliselt eriti aktuaalseks n.n ääremaadel, kus korteriomandi väärtus on väike.

Eeltoodust tulenevalt leiab analüüsi autor, et puudub kaalukas argumentatsioon, miks korteriühistu majandamiskulud tuleb lugeda täies ulatuses massikohustuseks ehk eelisõigusnõudeks. Seega tuleb 01.01.2018 kehtima hakkava korteriomandi- ja korteriühistuseaduse § 43 lg 2 sõnastust tuleb muuta ja PankrS § 46<sup>1</sup> tuleb kehtetuks tunnistada. Kindlasti tuleks uue ja toimiva lahenduse leidmiseks kuulata ära erinevate huvigruppide seisukohad.

Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda on teinud ettepaneku muuta PankrS § 146 lõiget 1 selliselt, et massikohustuste esimesele järjekohale kuuluks pankrotimenetluse kuludest ajutise halduri tasu, ajutise halduri tehtud vajalikud kulutused oma ülesannete täitmiseks ja halduri tasu. Nimetatud muudatuse põhjendamisel on lähtutud Saksa õigusest, kus pankrotihalduri tasu on tegevustasu, mitte edukustasu, nagu meie seaduse mõttest tuleneb (halduri tasu sõltub tema tegevuse tulemusel pankrotivarasse laekunud raha suurusel).

Analüüsi autor leiab, et põhjendatud ei ole muuta senist massikohustuste käsitlemist ja pankrotimenetluse kulutuste rahuldamise järjekorda selliselt, nagu eelnimetatud ettepanek ette

nägi. Samuti tuleb arvestada asjaoluga, et pankrotihaldurite tasu kõrge määr pankrotimenetluses on pidev kriitikaobjekt.

Nii on ka maksejõuetusrevisjoni lähteülesandes viidatud õiguskantsleri 2012. a arvamusele maksejõuetuse kompetentsikeskuse kohta esitatud seisukohta, et avaliku teenusena osutatava kvaliteetse ja tõhusa pankrotimenetluse keskmes peab olema võlausaldajate huvide maksimaalne kaitse. Õiguskantsler on välja toonud, et pankrotimenetluse kaudu pakub õigussüsteem isikutele rahumeelset vaidluste lahendamise ja kahjustatud majanduslike huvide heastamise võimalust ning mh keelab omakohtu, mis on kogu pankrotimenetluse eesmärk. Õiguskantsler on leidnud, et kuigi seadusandjal on õigus otsustada, millises organisatsioonilises ja õiguslikus vormis menetlus toimub, tuleb valikut tehes keskenduda ikkagi pankrotimenetluse peaeesmärgile, mistõttu pidas õiguskantsler vajalikuks analüüsida pankrotimenetluse kulude ning pankrotihalduri tasu suuruse majanduslikku põhjendatust. Õiguskantsler jõudis järeldusele, et pankrotimenetlusega kaasnevate nn süsteemikulude suurus ei tohi sõltuda täideviija organisatsioonilisest vormist ning sellest, kas ülesannet täidab vahetusse riigihaldusesse kuuluv asutus või riigihaldusest välja detsentraliseeritud vaba elukutse vormis tegutseja. Samuti leidis õiguskantsler, et pankrotimenetluse kulutõhusus on mõistetav piirini, kui pankrotimenetluse kulud või pankrotihalduri tasu nn söövad ära pankrotivara, võib riigi loodud pankrotimenetluse süsteemi lugeda ebaotstarbekaks. Pankrotihaldurite tasu põhjendamatult kõrgele määrale on tähelepanu juhtinud ka Riigikohus.

Kuigi analüüsi autor jagab arvamust, et põhjendatud ei ole kogu pankrotivara kulumine pankrotimenetluse kuludeks, s.h pankrotihalduri tasuks, ei ole selle põhjuseks pelgalt haldurite liialt kõrge tasumäär, vaid pankrotiavalduste esitamine faasis, kus võlgnik on varatu või on pankrotivarasse arvatava ja nõutava vara koosseis lõpuks väga väike. Rahuldava lahenduse leidmiseks arvestades asjaolu, et analüüsi autorile ei ole teada, millise lahenduse on pankrotihalduri tasu ja võlgniku juhtorgani liikme vastutust käsitleva revisjoni osade analüüsis välja pakutud, saab teha peale maksejõuetusõigust käsitlevate kõigi osade ühist analüüsi.

Kokkuvõttes leiab analüüsi autor, et arvestades üldist pankrotivarade väikest väärtust ja teiste võlausaldajate huve, ei ole põhjendatud massikohustuste arvu suurendamist, kuna pankrotivara suurus väheneb läbi massikohustuslaste eelisõiguse, mistõttu vähenevad vahendid pankrotimenetluste kulude ja teiste võlausaldajate nõuete rahuldamiseks.

Eelisõigusnõuetega seonduvalt leiab analüüsi autor, et puudub vajadus suurendada eelisõigusnõuete senist arvu. 01.01.2004 kehtima hakanud pankrotiseaduse redaktsioonis loobuti varasemast eelisõigusnõuete käsitlest ja sellest ajast kehtib võlausaldajate nõuete rahuldamisel 3 järku (PankrS § 153 lg 1).

### 3. Pankrotimenetluse lõppemine ja tagajärjed

Eesti paistab silma pikkade pankrotimenetluse kestustega teiste Euroopa Liidu riikide seas. Üheks pankrotimenetluse kestust mõjutavaks asjaoluks on muu hulgas võimalus esitada määruskaebus pankrotimenetlust lõpetava määruse peale. Kehtiv regulatsioon näeb ette kohustuse pankrotimenetlust lõpetav kohtumäärus kätte toimetada kõigile võlausaldajatele. See võib tekitada probleeme sellistes pankrotimenetlustes, kus on palju võlausaldajaid ja/või kui kõigi võlausaldajate kontaktandmed ei ole teada.

Maksejõuetusrevisjoni lähteülesandes<sup>35</sup> on välja toodud, et eraldi tuleks tähelepanu pöörata asjaolule, kuidas muuta menetlusosaliste infovahetust efektiivsemaks, eelkõige võlausaldajatega ning problemaatiline on mh asjaolu, et menetlused kestavad aastaid, mistõttu võib võlausaldajatel jääda Ametlikes Teadaannetes avaldatud info tähelepanuta, siis tagab e-toimikus menetlusedokumentide kättetoimetamine ja nendega tutvumise võimalus aitab menetlusosalistele efektiivselt pankrotimenetluse kohta informatsiooni edastada ja läbi selle menetlustähtaegu lühendada.

Pankrotimenetlus saab lõppeda pankrotimenetluse raugemisega (PankrS § 158), pankroti aluse ära langemisega (PankrS § 159), võlausaldajate nõusolekul (PankrS § 160), lõpparuande kinnitamisega PankrS § 163), kompromissi kinnitamisega (PankrS § 183) ja muul seadusest tuleneval alusel (PankrS § 157). Käesolevas analüüsis ei käsitleta pankrotimenetluse lõppemist kompromissi kinnitamisega, kuna nimetatud teema on analüüsi iseseisvaks osaks.

Soome õiguse kohaselt on samuti võimalik pankrotimenetluse lõppemine lõpparuande kinnitamisega, raugemisega või kompromissiga. Kompromissi osas on regulatsioon üldjoontes sama meie regulatsiooniga. Raugemise regulatsioon on Soome õiguses sarnane meie regulatsiooniga. Erisusena saab välja tuua asjaolu, et pankrotimenetluses on halduril kohustus välja selgitada, kas võlgnikul on pooleliolevaid kohtumenetlusi, mida tuleb jätkata, kui see on pankrotimenetluse seisukohast mõistlik. Kui pankrotipesa ei jätkata pooleliolevaid kohtuvaidlusi, siis tuleb halduril sellest võlgnikku teavitada ja võlgnikul on endal õigus neid jätkata.

---

<sup>35</sup> Maksejõuetuse revisjoni lähteülesanne, lk 50

Pankrotimenetluse õiguslik toime lakkab peamiselt juhul, kui kohus teeb lahendi pankrotimenetluse raugemiseks ja sellisel juhul jätkab pankrotimenetluse raugemisega seonduvaid asjaolusid välja selgitama pankrotiombudsman<sup>36</sup>.

Kuna pankrotiombudsmani käsitleb maksejõuetusrevisjoni käigus teine autor ja revisjoni käigus pole toimunud erinevate töögrupi liikmete vaheliste seisukohtade kooskõlastamist, siis puudub käesoleva analüüsi autoril käesoleval ajal võimalus vastavate muudatusettepanekute tegemiseks. Samas märgib autor, et raugevate pankrotimenetluste asjaolude väljaselgitamise üleandmine ombudsmanile võimaldab lühendada pankrotimenetluste kestust oluliselt.

Teine võimalus pankrotimenetluste kestuse lühendamiseks sarnaneb Saksa õiguse regulatsioonile. Saksa õigus näeb ette kaks võimalust pankrotimenetluse lõpetamiseks - tavalõpetamine ja erilõpetamine. Tavalõpetamine juhtub siis, kui kõik varad müüakse ja võlausaldajad saavad raha. Teine võimalus on lõpetada enne lõppjaotust, s.t raha ei ole n.n pankrot pankrotis. Teises võimaluses on kaks võimalust, millest esimene on InsO § 207 kohaselt n.n vara vaesus, kus raha ei ole isegi menetluskulude hüvitamises, teine on InsO § 208 kohaselt vara ebapiisavus, kus menetluskulud on rahuldatud aga massikohustusteks ei jätku. Jaotuse protsent on sellisel juhul 0%, mida vaadatakse InsO § 209 järgi.

Menetlust lõpetava määruse tõhusus tekib juba selle määruse avalikustamisega InsO § 9 lg 1 3. lause kohaselt ja see kehtib vaatamata sellele, kas spetsiifiline kaebus RpflG § 11 lg 1 (kohtuametnike seadus) kohaselt esitatakse. Kohtupraktika kohaselt on hetk, millal tõhusus tekib on juba määruse kirjutamine aga soovituslik on määrukses märkida, millal määruse õiguslikud tagajärjed kehtima hakkavad. Kuna kõik tagajärjed hakkavad kehtima ainult määruse lõplikuks muutumisel ja seda ei saa enam vaidlustada, siis tehakse seda selleks, et tagasitaitmisega seotud raskusi vältida. Määrukses tuleb välja tuua, milla need tagajärjed kehtima

---

<sup>36</sup> <http://www.konkurssiasiamies.fi/fi/index/suosituksset/14konkurssinraukeaminen.html>,  
<http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2004/en20040120.pdf>



hakkavad ja mis tingimustel need kehtivad. Kõik tagajärjed hakkavad kehtima siis, kui määrus on lõplik ja seda ei saa enam vaidlustada.<sup>37</sup>

InsO § 216 annab võlausaldajatele ja võlgnikule kohese kaebuse esitamise võimaluse InsO § 6 kohaselt. Kohtuametniku tehtud kohtumäärusele saab esitada spetsiifilise kaebuse (RpflG § 11 lg 2 1. lause). Pankrotimenetlus lõpetatakse kohtumäärusega, mis ei pea olema sisuliselt põhjendatud, määrusesse tuleb lõpetada pankrotimääruse lõpetamise alus.<sup>38</sup> Pankrotimenetluse lõpetab kohus määrusega, mis ei ole edasi kaevatav juhul, kui selle on teinud kohtunik.<sup>39</sup> Nimetatud lahendust tuleks ka eesti õiguses kohaldada, mis välistaks ajamahukad edasikaebused.

Eesti kohtupraktika probleemiks on pankrotimenetluses tehtud lahendite kättetoimetamine võlausaldajatele, mille järgimata jätmist ringkonnakohtud on maakohtule korduvalt ette heitnud. Väljaandes Ametlikud Teadaanded avaldatud teadet ei ole ringkonnakohtud piisavaks pidanud võlausaldajate teavitamisel. Erinevalt meil kehtivast lähenemisest võlausaldajate teavitamisele on saksa õigus olukorra lahendanud just avaliku teavitamise kaudu. InsO § 9 lõike 1 kohaselt toimub avalik teatavastegemine tsentraalse ja liidumaaülese avalikustamisega Internetis. Teatavaks tegemine loetakse toimunuks, kui avaldamise päevast on möödunud kaks järgnevat päeva. Analüüsi autor on seisukohal, et pankrotiseaduse muutmise käigus tuleb võlausaldajate teavitamise korda muuta, sest see annab võimaluse kiirendada pankrotimenetlust läbi selle, et senine aega nõudev võlausaldajatele menetlusdokumentide kättetoimetamise menetlus langeb ära. Vastav konkreetne seaduse muudatusettepanek on võimalik teha peale selle kooskõlastamist pankrotiseaduse üldosa analüüsiva osaga tutvumist.

Eesti pankrotimenetluste praktikast tuleneb, et enim vaidlusi tekib seoses pankrotimenetluse kulude suurusega. Nimetatu on mõistetav olukorras, kus pankrotivarasse laekunud varast ei

---

<sup>37</sup> Dr Dirk Andres, Dr Rolf Leithaus, Michael Sahl, Insolvenzordnung (InsO) Kommentar, 3. Auflage, 2014, Kirjastus C.H.Beck, § 200 kommentaar, ääremärkus 8.

<sup>38</sup> Dr Dirk Andres, Dr Rolf Leithaus, Michael Sahl, Insolvenzordnung (InsO) Kommentar, 3. Auflage, 2014, Kirjastus C.H.Beck, § 200 kommentaar, ääremärkus 7.

<sup>39</sup> Dr Dirk Andres, Dr Rolf Leithaus, Michael Sahl, Insolvenzordnung (InsO) Kommentar, 3. Auflage, 2014, Kirjastus C.H.Beck, § 200 kommentaar.

piisa kõigi võlausaldajate nõuete rahuldamiseks. Analüüsi autori hinnangul võimaldaks pankrotimenetluse lõpetamisel vaidluste ära hoidmist see, kui pankrotimenetluse varases etapis oleks võlausaldajatele ja võlgnikule teada pankrotimenetluses tehtavate kulude suurus. Kaebevõimalust seoses kulude hindamisega käesolevas osas ei analüüsita.

Maksejõuetuse revisjoni töögrupi liige Karin Madisson on seoses tema käsitletava pankrotiombudsmani temaga teinud ettepaneku PankrS § 84 muutmiseks ja on leidnud, et PankrS § 84 lg 1 muudetakse järgmises sõnastuses: „Kohus toetab maksejõuetusametit järelevalve tegemisel pankrotimenetluse seaduslikkuse üle ja täidab muid seadusest tulenevaid ülesandeid.“ Kuna pankrotimenetluse lõppemine on ühtlasi kokkuvõtte kohtu tegevusest pankrotimenetluses, s.h järelevalve teostamisest, siis jääb tulenevalt K. Madissoni pankrotiombudsmani teema käsitlemisel tehtud muudatuse ettepanekutest jääb arusaamatuks kohtu roll järelevalve teostamisel pankrotimenetluse üle. Nimetatu omab tähtsust pankrotimenetluse lõpetamise teema käsitlemisel.

### **Pankrotimenetluse lõpetamise tagajärjed**

PankrS § 167 lg 1 kohaselt võivad võlausaldajad pärast pankrotimenetluse lõppemist esitada nõuded, mille võis esitada pankrotimenetluses, kuid mis on selles jäänud esitamata, samuti nõuded, mis küll esitati, kuid mis jäid rahuldamata ja millele võlgnik vastu vaidles, võlgniku vastu üldises korras. Sel juhul pankrotimenetluse aja eest intresse ja viiviseid ei arvestata. Sarnane regulatsioon on ka teistes võrreldavate maade õiguses.

Analüüsi autori esialgne hinnang on, et puudub vajadus muuta pankrotiseadust osas, mis käsitleb nõuete esitamist võlgniku vastu peale pankrotimenetluse lõppemist. Juriidilisest isikust võlgniku pankrotimenetluses lõpetatakse võlgnik ja tema suhtes viiakse läbi likvideerimismenetlus (PankrS § 130). Seega pole juriidilisest isikust võlgniku pankrotimenetluse lõppedes enam isikut, kelle vastu nõudeid esitada. Täiendavat analüüsi vajab nõuete esitamine juriidilisest isikust võlgniku vastu pärast pankrotimenetluse lõpetamist kompromissi korral, mida on võimalik teha pärast kompromissi käsitleva analüüsiga asjaolude kooskõlastamist.

## 4. Infotehnoloogilised küsimused

Maksejõuetusrevisjoni analüüsi käigus tuli muu hulgas hinnata iga töögrupi liikme vastutada oleva teema juures, kas IT-lahenduste kasutamine on võimalik ja kas need võiksid aidata kaasa menetluse kiirendamisele ja tõhustamisele. Samuti tuli hinnata kas või kuidas olemasolevaid süsteeme parandada või tõhustada. Analüüsi tegemisel tuleb lähtuda maksejõuetusõiguse lähteülesande 3. peatüki II osa „Pankrotiseadus“ alapeatükist 2.1.9 „Infotehnoloogilised lahendused“.

Töövõtulepingust tulenevalt tuleb analüüsi käigus vastata järgmistele küsimustele:

- 1) milliseid e-lahendusi tuleks rakendada pankrotimenetluse läbiviimisel, et tagada senisest efektiivsem infovahetus, menetluse läbipaistvus ning tagada menetlusosalistele parem ülevaade menetlusega seonduvast;
- 2) kas ja kui siis milline on vajadus füüsiliste isikute maksejõuetusmenetluste kohta informatsiooni saada, kas teavet tuleks kajastada elektroonilises registris ning milliseid olemasolevaid lahendusi kasutada, kas on vaja teha täiendusi või muudatusi, kas on olemas vajalikud liidestused ning milliseid IT-arendusi või muudatusi on vajalik teha, et tagada tõhus andmevahetus. Sealjuures tuleb analüüsida, kas andmekoosseisu tuleks täiendada, kuidas on tagatud üksikisikutega seotud teabe piisav kaitse, millised piirangud on vajalikud ning milliste eelduste täitmisel peaks olema isikutele lubatud üksikisikutega seonduvate andmetega tutvuda;
- 3) kuidas vastavaid IT-lahendusi finantseeritakse.

### **Pankrotivara müügiga seonduv registrite kasutamise vajadus**

Pankrotivara müük enampakkumise teel toimub käesoleval ajal Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja oksjonikeskuse<sup>40</sup> vahendusel. Pankrotihaldurilt saadud tagasiside kohaselt nimetatud oksjonikeskus võimaldab pankrotivara müüki enampakkumisel läbi viia. Probleemid, mis seonduvad tagatiste maksimisega on võimalik lahendada pankrotihaldurite ametikonto loomisega, mida tuleks käsitleda pankrotimenetluse organeid, s.h pankrotihaldureid käsitlevas peatükis.

---

<sup>40</sup> <https://www.oksjonikeskus.ee/>

## **Pankrotimenetluses tehtavate väljamaksete ja pankrotimenetluse lõpetamisega seonduva informatsiooni avaldamise vajadus**

Analüüsi autor ei pea põhjendatuks vara väljamakseid käsitleva osaga seonduvalt uute IT-lahenduste loomist, kuna kohtu poolt kohtumäärus jaotusettepaneku kinnitamise kohta kantakse **Kohtute infosüsteemi**<sup>41</sup>, mis annab võimaluse menetlusosalistele **E-toimiku**<sup>42</sup> vahendusele edastada. E-toimiku süsteem ja pidamise kord on reguleeritud Vabariigi Valitsuse määrusega<sup>43</sup> ja tsiviilkohtumenetluse seadustik (§ 60<sup>1</sup>)<sup>44</sup>. Menetlusosalisele E-toimiku vahendusel menetluskohustuste kättetoimetamise eelduseks on isikul isiku- või registrikoodi olemasolu ja elektronposti olemasolu. E-toimiku vahendusele menetlusosalistele menetluskohustuste kättetoimetamisel tuleks elektronposti aadressi puudumisel analoogselt kohtutäituri seaduse § 48 lg 2 p 1 elektronpostiaadressi isikukood@eesti.ee kaudu. Nimetatud osas tuleks muuta pankrotiseaduse § 6 lg 3<sup>45</sup> sõnastust ja lugeda kõigile menetlusosalistele menetluskohustuste kättetoimetatuks kolme ööpäeva möödumisel elektronpostiaadressi isikukood@eesti.ee kaudu, mis aitaks oluliselt menetlustähtaegu lühendada läbi selle, et väheneb aeg menetlusosalistele menetluskohustuste kättetoimetamisel, s.h jaotusettepanekute ja pankrotimenetlust lõpetavate menetluskohustuste kättetoimetamisel.

Kuna maksejõuetusreviisjoni lähteülesandes<sup>46</sup> on märgitud, et eraldi tuleks tähelepanu pöörata asjaolule, kuidas muuta menetlusosaliste infovahetust efektiivsemaks, eelkõige võlausaldajatega ning problemaatiline on mh asjaolu, et menetlused kestavad aastaid, mistõttu võib võlausaldajatel jääda Ametlikes Teadaannetes avaldatud info tähelepanuta, siis tagab e-toimikus menetluskohustuste kättetoimetamine ja nendega tutvumise võimalus aitab

---

<sup>41</sup> Kohtute infosüsteem - <https://kis2.kohus.ee/>

<sup>42</sup> <https://kis2.kohus.ee/Pealeht>

<sup>43</sup> Vabariigi Valitsuse 03.07.2008 määrus „E-toimiku süsteemi asutamine ja e-toimiku süsteemi pidamise põhimäärus“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/104072014006>

<sup>44</sup> Tsiviilkohtumenetluse seadustik § 60<sup>1</sup> - <https://www.riigiteataja.ee/akt/126062017052>

<sup>45</sup> Pankrotiseadus § 6 lg 3 - <https://www.riigiteataja.ee/akt/126062017028>

<sup>46</sup> Maksejõuetuse revisjoni lähteülesanne, lk 50

menetlusosalistele efektiivselt pankrotimenetluse kohta informatsiooni edastada ja läbi selle menetlustähtaegu lühendada.

### **Maksejõuetusmenetlusega välja antav üldise informatsiooni avaldamise vajadus**

Käesolevas analüüsis kajastatavate teemadega tõusetub küsimus pankrotimenetlustega seonduvate andmete avaldamise võimalikkuse kohta maksehäireregisteris Ametlik Maksehäireregister. Andmed, mille kajastumist nimetatud registeris vaadeldakse seonduvad nii füüsiliste kui ka juriidiliste isikute pankrotimenetluse lõppemisega, s.t maksehäireregister peaks kajastama isiku pankroti väljakuulutamist, millest tulenevalt tuleks registeris kajastada informatsioon ka pankrotimenetluse lõppemise kohta, s.h füüsiliste isikute pankrotimenetluse lõpetamisega kaasneda võiva kohustuste vabastamise menetluse kohta.

Pankade asutatud maksehäireregister on **Ametlik Maksehäireregister**, mille koduleheküljel avaldatava informatsiooni kohaselt kajastavad nad informatsiooni nii ettevõtjate kui füüsiliste isikute kohta<sup>47</sup>, maksejõuetusõiguse lähteülesannete kohaselt kajastab see register ainult informatsiooni füüsiliste isikute kohta.

Kuna pankrotimenetlusega seotud informatsiooni kajastamine registrites peaks toimuma Kohtute infosüsteemi kaudu automaatselt, siis saab isikute identifitseerimine toimuda ainult isikute isiku- või registrikoodi alusel. Juriidiliste isikute registrikoodi alusel tuvastamine ja andmete edastamine registritele ei ole problemaatiline, kuna registrikood ei ole teave, mille kasutamine on piiratud. Registrikood on juriidilise isikus identifitseerimise aluseks. Äriühingu registrikoodi avaldamise kohustus ärilistel dokumentidel ja veebilehel tuleneb ÄS § 15 lg 2, millest tulenevalt äriühingul on kohustus end registrikoodi tuvastatavaks teha. ÄS § 42 kohaselt antakse ettevõtjale äriregistrisse kandmisel kordumatu registrikood, ka on registrikood registrikaardile kandmiseks kohustuslik (ÄS § 64 p 1, 75 lg 2 p 2). Eeltoodust tulenevalt on põhjendatud juriidilisest isikutest võlgnike identifitseerimine registrikoodi alusel.

Analüüsi autori hinnangul on tuleks kaaluda siseriiklikult andmete avaldamist maksehäireregisteris Ametlik Maksehäireregister, kuna nimetatud register on tõenäoliselt

---

<sup>47</sup> <https://www.creditinfo.ee/meist/>

huvitatud informatsiooni omamisest, siis on tõenäoliselt võimalik infotehnoloogilised uuendusi finantseerida maksehäireregistri vahenditest, kes senisest enam olulist informatsiooni omades saavutab senisest enam võimalust talle kättesaadavat informatsiooni tasu eest edastada. Arvestades asjaolu, et maksehäireregister on loodud 1993. a eesmärgiga maandada ettevõtjate ja eraisikute finantsriske, on tegemist pikaajaliselt tegutsenud registriga, mille kasutamine on eelnenimetatud informatsiooni vajavate isikute hulgas tavapärane, siis puudub vajadus olemasoleva süsteemi muutmiseks ja uue registri loomiseks ning selleks vajalike kulutuste tegemiseks, v.a juhul, kui seoses EL maksejõuetusregistri loomisega pole kohustust uue ja riikliku registri loomiseks.

Problemaatilisem on füüsilisest isikust pankrotivõlgnike kohta informatsiooni avaldamine. Füüsilisest isikust pankrotivõlgnike kohta informatsiooni avaldamist on pikka aega kaalutud, kuid senini pole seda registrites avalikustatud, v.a **väljaandes Ametlikud Teadaanded**<sup>48</sup> kättesaadav informatsioon ja ärikeeldudega seonduv informatsioon **äriregistri teabesüsteemis**<sup>49</sup>.

Analüüsi autori hinnangul ei ole füüsiliste isikute pankroti väljakuulutamise, pankrotimenetluse lõpetamise või kohustustest vabastamise menetluse alustamine ja andmed ajutise pankrotihalduri, pankrotihalduri või usaldusisiku kohta ei ole teabeks, mille üldine kasutamine on piiratud. Eelnenimetatud informatsiooni avaldamine ei ole vastuolus avaliku teabe seadusega<sup>50</sup>. Ka Andmekaitse Inspektsioon on seisukohal, et isikukood kuulub tavaliste, mitte delikaatsete isikuandmete hulka. Isikukood avalikustatakse, kui on vaja konkreetset isikut tuvastada (ühenimeliste isikute puhul)<sup>51</sup>. Analüüsi autori hinnangul aitab eelnenimetatud informatsiooni avalikustamine parandada majanduskeskkonda, kuna võimaldab krediitiasutustel ja teistel laenuandjatel ning teenuste osutajatel saada informatsiooni isiku pankroti väljakuulutamisest või ka pankrotimenetluse lõppemisest. Pankrotimenetluse

---

<sup>48</sup> <https://www.ametlikudteadaanded.ee/>

<sup>49</sup> <https://ariregister.rik.ee/arikeelud.py?sess=5208713265350277547211739873701620546582608279242595949342846299&lang=est>

<sup>50</sup> Avaliku teabe seadus - <https://www.riigiteataja.ee/akt/106012016007>.

<sup>51</sup> <http://www.aki.ee/et/kas-isikukood-delikaatne>

lõppemise kohta informatsiooni avaldamisest on tõenäoliselt huvitatud pankrotimenetluse läbinud isik ka ise. Nimetatust tuleneb, et füüsilise isiku maksejõuetusmenetluse kohta üldise informatsiooni avaldamine toimub avalikes huvides, mis õigustab isikute informatsioonilise enesemääramisõiguse piiramist maksejõuetusmenetluste kohta informatsiooni avaldamisele. Eeldatavasti võimaldab informatsiooni avaldamine isikute maksejõuetuse kohta piirata füüsilistel isikutel uute laenukohustuste tekkimist pärast võlgniku pankroti väljakuulutamist, samuti annab see informatsiooni ka isiku pankrotimenetluse lõpetamise kohta.

Informatsioon isiku pankrotimenetluse lõppemise kohta peaks automaatselt edastatama läbi Kohtute infosüsteemi<sup>52</sup>. Arvestades asjaolu, et kohtute infosüsteemis identifitseeritakse isikud isiku- või registrikoodi kaudu, peaks andmete edastamine maksehäireregistrisse toimuma automaatselt, mis välistaks inimlikke eksimusi ja tagaks kiire ja automaatse informatsiooni liikumise. Riiklikud registrid ja andmebaasid ning nendega seotud eraõiguslikud andmebaasid ja registrid peaksid olema kindlaksmääratud ulatuses omavahel ühenduses, mis tagab selle, et ühte andmebaasi sisestatud informatsioon jõuab kõikidesse vajalikesse andmebaasidesse. Samuti peab olema tagatud see, et ühes riiklikus andmebaasis isiku kohta informatsiooni kogudes on võimalik automaatselt saada informatsioon ka teistest andmebaasidest, mis hoiaks oluliselt kokku aega ja kulutusi päringute tegemiseks, mis on näiteks vajalikud pankrotimenetluses. Sellise omavahel ühenduses olevate andmebaaside ja riiklike registrite ning nendega seotud eraõiguslike registrite koostöömise võimalusi peaks analüüsima vastava valdkonna spetsialist, maksejõuetusrevisjoni käigus ei ole maksejõuetusvaldkonna spetsialistil teadmisi ega oskusi sellises ulatuses analüüsi tegemiseks.

Füüsilise isikuga seonduv maksejõuetusmenetluse informatsioon avaldatakse väljaandes Ametlikud Teadaanded<sup>53</sup>, kuid sellekohase informatsiooni alaline kättesaadavus kogu pankrotimenetluse ajal ei ole tagatud, seega on õigustatud maksejõuetusregistris informatsiooni avaldamine isiku pankroti väljakuulutamise või selle lõpetamise kohta, samuti andmed ajutise pankrotihalduri, pankrotihalduri ja usaldusisiku kohta. Ärikelde kajastab äriregistri

---

<sup>52</sup> Kohtute infosüsteem - <https://kis2.kohus.ee/>.

<sup>53</sup> <https://www.ametlikudteadaanded.ee/>

teabesüsteem<sup>54</sup>, pankrotimenetluse lõppemisel PankrS § 91 lg 1 alusel määratud ärikeelu lõppemine peab automaatselt kajastuma pankrotimenetlust lõpetava määruse jõustumisel äriregistris.

Turvalisus ja isikuandmete kaitse tuleb tagada maksehäireregistriiga sõlmitavas koostöölepingus ning selle kontrollimiseks tuleb teostada riiklikku järelevalvet.

Kuna Euroopa Parlament on oma 15. novembri 2011. a resolutsiooniga anti soovitusel komisjonile maksejõuetusmenetluse kohta ELi äriühinguõiguse kontekstis (2011/2006(INI))<sup>55</sup>. Kuigi Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus nr (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta artiklis 24 lg 4 tulenevalt ei ole liikmesriikidel kohustust maksejõuetusregistritesse osutatud teavet iseseisva äri- või kutsetegevusega mitte tegelevate üksikisikute kohta ega teha sellist teavet üldsusele kättesaadavaks kõnealuste registrite omavahel ühendamise süsteemi kaudu, kuid nad artikli 54 kohaselt teatavad teadaolevatele välisriikide võlausaldajatele osutatud asjaoludest, on füüsiliste isikute kohta registrites informatsiooni avaldamine analüüsi autori hinnangul põhjendatud eeltoodud põhjustel. Samas märgib analüüsi autor, et EL maksehäirete registris Eesti füüsiliste isikute kohta informatsiooni avaldamine on poliitiline otsustus, kuid analüüsi autor on seisukohal, et nimetatud informatsioon tuleks Euroopa Liidu maksehäireregistris avaldada vaid siis, kui selle avaldavad enamus liikmesriike.

EL maksehäireregistris andmete kajastamise finantseerimine peaks tõenäoliselt toimuma siseriiklike ja Euroopa Liidu fondide finantseerimisel, samas tuleks kaaluda registris sisalduva informatsiooni avaldamist tasu eest, mis võimaldaks varem tehtud kulutused katta.

---

<sup>54</sup>

<https://ariregister.rik.ee/arikeelud.py?sess=5208713265350277547211739873701620546582608279242595949342846299&lang=est>

<sup>55</sup>

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52011IP0484>



## 1. Küsimused teistele töögrupi liikmetele

Maksejõuetusrevisjoniga seotud tööde kokkuvõttes seisuga 29.09.2017 esitasin teistele töögrupi liikmetele alljärgnevad küsimused, mida käesoleva ajani töögrupis arutatud ei ole.

1. Kas pankrotimenetluse kestuse vähendamise võimalusele läbi kohtuniku aktiivsema osalemise nõuete kaitsmise protsessis on alternatiive või vastuväiteid?
2. Kas arvestades põhiteeside punktides 3 ja 4 toodud argumente on senine nõuete rahuldamisjärkude arv piisav või võiks seda laiendada?
3. Kas on põhjendatud pandieseme müüki väljaspool pankrotimenetlust ja pandipidaja välistamine pankrotimenetluse kulude kandmisest? Kas kirjeldatud olukord võiks kaasa tuua uusi probleeme pankrotimenetlustes?
4. Kas töögrupi liiketel on vastuväiteid pankrotihalduritele suuremate volituste andmisele pankrotivara müügil?
5. Kas massikohustuste regulatsioon on käesoleval ajal selge või vajab see täiendamist?
6. Toomas Saarma on leidnud oma 29.09.2017 kokkuvõttes, et: pankrotihaldur hakkab pidama võlausaldajate nimekirja, mille esitab kohtule ja seejärel vaatab kohus halduri poolt esitatud nimekirja ja lisadokumendid hagita menetluses läbi (senine koosolekul nõuete kaitsmine kaotatakse) – vajadusel kuulab osapooli (haldur, võlgnik, vastuväite esitanud/saanud võlausaldaja) suuliselt ära - ning kinnitab määrusega tunnustatud nõuete nimekirja. Kui nõudeid ei vaidlustata, siis on võimalik teha lahend kirjalikus menetluses. Miks T. Saarma on oma kontseptsioonis välistanud kohtuniku osalemise nõuete kaitsmise koosolekul sarnaselt näiteks Saksamaa praktikaga? Samuti soovin T. Saarma poolset selgitust sellele, miks ta on valinud senise nõuete tunnustamise hagimenetluse asemel halduri esitatud nimekirja läbivaatamise hagita menetluses ja miks peaks kohus hagita menetluses võtma üle halduri senised ülesanded ja ise tunnustatud nõuete nimekirja koostama eriti juhul, kui nõudeid ei vaidlustata.

Märgin, et hagita menetluses dokumentide läbivaatamine paneb kohtule uurimisprintsibi kohaldamise kohustuse, mis läheb vastuollu senise hagimenetluse poolte võistlevuse printsibiiga. Kas T. Saarma on arvestanud asjaoluga, et nõuete kaitsmise läbivaatamine hagita menetluses võib kujuneda kohtu kohustuseks võlausaldajate eest tõendeid koguda?

7. Karin Madisson on seoses tema käsitletava pankrotiombudsmani temaga teinud ettepaneku PankrS § 84 muutmiseks ja on leidnud, et PankrS § 84 lg 1 muudetakse järgmises sõnastuses: „Kohus toetab maksejõuetusametit järelevalve tegemisel pankrotimenetluse seaduslikkuse üle ja täidab muid seadusest tulenevaid ülesandeid.“  
Kas selle muudatusettepaneku eesmärk on kaotada kohtu senine järelevalvekohustus ja panna see täies ulatuses pankrotiombudsmanile? Kas sellisel juhul on kohus n.ö pankrotiombudsmani „käepikendus“ ja korralduste täitja ning kuidas selline regulatsioon tagab kohtu sõltumatus? Kas eelnimetatud ettepaneku tegemisel on analüüsitud võimude lahusega seonduvat?
8. Tanel Ermeli käsitletavaks teemaks on füüsilise isiku maksejõuetus. T. Ermelile esitatav küsimus on seotud asjaoluga, et minuga sõlmitud töövõtulepingu kohaselt tuleb mul minu vastutada oleva teema juures analüüsida vajadust füüsiliste isikute maksejõuetusmenetluste kohta informatsiooni saamiseks, registrites kajastamiseks ning selleks ette nähtavate IT-arenduste muudatuste tegemine.
9. Kuidas on T. Ermel näinud ette füüsilise isiku maksejõuetust käsitlevat teemat analüüsides sellega seonduvad IT-alased muudatused ja sellega seonduvad lahendused?
10. Millised minu analüüsitavad teemad seonduvad teiste töögrupi liikmete analüüsidega ja millised võivad olla erinevate käsitlejate vahelised vastuolud?
11. Kas revisjoni käigus tuleks keskenduda pankrotimenetluses tekkivatele maksuprobleemidele, s.h maksude laekumise tagamine ja maksumuudatuste analüüsimisele?
12. Kuidas kajastatakse kuluaruandeid ja milline nende seos jaotusettepaneku ja lõpparuandega.

13. Pankrotiombudsmani ülesanded raugivate pankrotimenetluste ja pankrotimenetluste järelevalve teostamisel.

Seoses enda käsitletava teemaga väljamaksed pankrotivarast olen jaotusettepanekuga seonduvat analüüsid leidnud, et kohtunik peab osalema juba nõuete kaitsmise koosolekul. Samuti on minu analüüsivate teemade hulgas pankrotimenetluses toimuv vara müük, väljamaksete tegemine pankrotivarast ja pankrotimenetluse lõpetamine, mis eeldab järelevalve teostamist kohtu poolt, mis on vastuolus K. Madissoni käsitlusega, Kolmandaks seonduv minu analüüsiv teema T. Ermeli käsitletava füüsilise isiku maksejõuetuse teemaga osas, mis käsitleb füüsilise isiku maksejõuetuse kohta informatsiooni saamist ja sellega seonduvaid IT-alaseid lahendusi.

Eeltoodust tulenevalt olen seisukohal, et pankrotiseaduse, kui terviku, muudatusettepaneku seisukohalt on oluline, et selle erinevad muudatusettepanekud oleksid omavahel kooskõlas, mistõttu pean oluliseks enda analüüsivate teemade analüüsimise jätkamiseks eeltoodud küsimused töögrupis läbi arutada. Nimetatule olen tähelepanu juhtinud ka 13.11.2017 vahearuanes.

## **Kokkuvõte**

Vastavalt maksejõuetusrevisjoni lähteülesandele ja analüüsi koostajaga kokku lepitud eritingimustele tuli käesolevas töös analüüsida pankrotivara müügi tingimusi, väljamakseid pankrotivarast ja pankrotimenetluse lõpetamisega seonduvat. Nimetatud töö on analüüsi tegija poolt tehtud ja esitatud.

Revisjoni läbiviija on omalt poolt teinud ettepanekud pankrotiseaduse ja sellega seonduvate muude seaduste muutmiseks osas, mida käesolev revisjoni etapp võimaldab.

Täpsete muudatusettepanekute esitamine käesolevas etapis ei ole võimalik, kuna puuduvad täpsed ülevaated teiste revisjoni töögrupi liikmete tööst. Seega on võimalik pärast kõigi pankrotiõiguse valdkondade töödega tutvumist ja valdkondade omavahelist analüüsimist vastavad muudatusettepanekud esitada edaspidise revisjoni käigus.